

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Dansk Skolemuseum

IV. Kongevej 15

København VI.

Indbydelseskrift

til den offentlige Examen

i Roskilde Kathedralskole

i Juli 1850.

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

Indbydelseskrift

til den

offentlige Examen

i Roskilde Kathedralskole

i Julii Maaaned 1850,

af Skolens Rector

Dr. C. N. J. Bloch,

Statsraad, Ridder af Dannebrog og Ofgaamd.

Foradskikket tvende Ahandlinger:

1. Nogle Formler henhørende til de regulære Polygoner af Adjunct
P. D. Broager.
2. Om Indholdet af en dansk Læsebog for Børn, af const. Lærer
Cand. philol. **C. W. Smith.**

Roskilde.

Trykt i J. D. S. Hansons Bogtrykkeri.

Nohle Formler

henhørende til

de regulaire Polygoner,

ved

P. Dorph Broager.

Formler

for Sider og Arealer

af de regulaire Polygoner,

hvis Sideantal udtrykkes ved 2^n eller $2^n - 3$ eller $2^n - 5$.

(Til Brug ved Underviisning).

Formler for Beregning af Sider og Areal af de regulaire ind- og omstrevne Polygoner, der have ovennævnte Sideantal, høre ligefrem til den Deel af Geometrien, der skal læres til Examen artium. Da min Bearbejdelse af dette Afsnit af den elementaire Geometri maaskee kan være beqvem for een eller anden Lærer i Mathematik, saa benytter jeg mig af den Leilighed, som Skoleprogrammet for 1850 tilbyder, for at gjøre den kjendt i en større Kreds.

Cirkelns Radius betegnes r , den indstrevne regulaire n Kant's Areal betegnes med p_n og dens Side med s_n og dens mindste Radius med r_n . Den omstrevne regulaire n Kant's Areal og Side betegnes P_n og S_n .

En Arithmetisk Læresætning om Reduktioner forudsættes her, da den meget letter Forstaelsen af nogle af de Trans-

formationer, der forekomme i Beviserne. Sætningen lyder saaledes

„Naar den nte Rod af et Tal multipliceres udenfor Rodtegnet med a, og der under Rodtegnet divideres med aⁿ, eller omvendt, da forbliver Udtrykkets Værdi usforandret. Med Tegn

$$\sqrt[n]{b} = a \sqrt[n]{\frac{b}{a^n}} = \frac{\sqrt[n]{a^n b}}{a}$$

Denne Læresætning betegnes i Henviisningerne Th. ar.

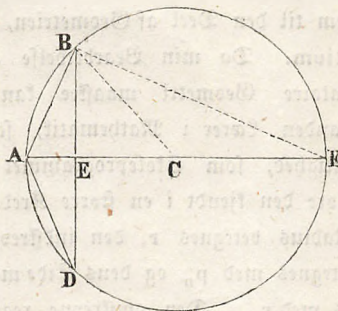
1) Naar Korde til en Bue betegnes K og Korde til den halve Bue betegnes k, da faaer man følgende Formel for k udtrykt ved Radius = r og K

$$k = r \sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{K^2}{r^2}}}$$

en Formel som tillige gjelder for s_{2n} udtrykt ved r og s_n idet s_{2n} er Korde til det Halve af n Kantens Bue, saa at man ogsaa har

$$s_{2n} = r \sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{s_n^2}{r^2}}}$$

hvor s_{2n} og s_n kun ere særegnere Værdier af de almindeligere k og K.

Beviis. BD er en Korde = K og A er Midtpunkt i Buen BD. Jeg har da AB = k. C er Centrum. Man har da, at Diametren AF staaer lodret paa Midten af BD i Punktet E, saa at BE = $\frac{1}{2}$ K. Videre have vi $\angle ABF = R$. Heraf følger

$$AE : k = k : 2r$$

$$k^2 = 2r \cdot AE$$

$$k = \sqrt{2r \cdot AE}$$

Men $AE = AC - EC = r - EC$ og da $EC = \sqrt{BC^2 - BE^2} =$

$$\sqrt{r^2 - \frac{K^2}{4}}, \text{ saa haves } AE = r - \sqrt{r^2 - \frac{K^2}{4}} \text{ og}$$

$$k = \sqrt{2r \left(r - \sqrt{r^2 - \frac{K^2}{4}} \right)}$$

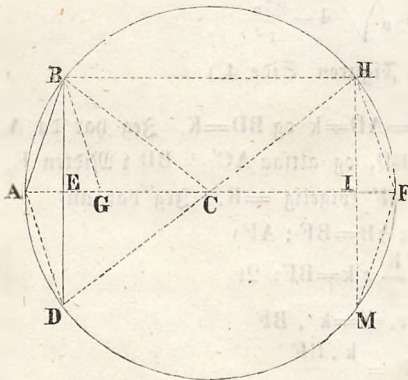
$$k = \sqrt{2r^2 - 2r \sqrt{r^2 - \frac{K^2}{4}}}$$

Th. ar.

$$k = \sqrt{2r^2 - r \sqrt{4r^2 - K^2}}$$

Th. ar. $k = \sqrt{2r^2 - r^2 \sqrt{4 - \frac{K^2}{r^2}}}$

Th. ar. $k = r \sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{K^2}{r^2}}}$

Med Hjælp af vedfoie-
de Figur kan samme
Formel bevises med
færre Transformatio-
ner. AF er en Dia-
meter. Lad $AB = AD =$
 $HF = FM$ være k , saa
har man $BD = HM =$
 K . Jeg sætter $BG =$
 AB , og EG bevises $= AE$
 $= IF$. Jeg tar da ABG

$\sphericalangle ACB$, Utsaa

$$\frac{AG : AB = AB : BC}{AG : k = k : r}$$

$$AG : k = k : r$$

$$k = \sqrt{r \cdot AG};$$

men $AG = AF - GF =$ og da

$$GF=El=BH=\sqrt{DH^2-BD^2}=\sqrt{4r^2-K^2}$$

faa er $AG=2r-\sqrt{4r^2-K^2}$ og

$$k=(\sqrt{r(2r-r)\sqrt{4r^2-K^2}})=$$

$$\text{Th. ar.} \sqrt{2r^2-r^2} \sqrt{4-\frac{K^2}{r^2}} = r \sqrt{4-\frac{K^2}{r^2}}$$

Udtrykket $\sqrt{4-\frac{K^2}{r^2}}$ er Forholdsexponenten mellem Supplementforden til K og Radius. Thi $BH=\sqrt{DH^2-BD^2}=\sqrt{4r^2-K^2}$ og $\frac{BH}{r}=\sqrt{\frac{4r^2-K^2}{r^2}}=\sqrt{4-\frac{K^2}{r^2}}$

2) Skal Korden til en Bue udtrykkes ved Korden til den halve Bue, da faaer man

$$K=k\sqrt{4-\frac{k^2}{r^2}} \text{ eller, naar Buen til } K \text{ antages}$$

at være $\frac{1}{n}$ af Peripherien

$$s_n=s_{2n}\sqrt{4-\frac{s_{2n}^2}{r^2}}$$

(See Figuren Side 4.)

Bevist. AB haevs= $AD=k$ og $BD=K$. Jeg har da A som Midtpunkt i Buen BD , og altsaa $AC \perp BD$ i Midten E . F er en Diameter og ABF folgelig $=R$. Jeg har nu

$$BE:AB=BF:AF$$

$$\text{eller } \frac{K}{2}:k=BF:2r$$

$$r \cdot K=k \cdot BF$$

$$K=\frac{k \cdot BF}{r}$$

$$\text{Men } BF=\sqrt{AF^2-AB^2}=\sqrt{4r^2-k^2}$$

$$\text{altsaa } K=k \frac{\sqrt{4r^2-k^2}}{r}$$

$$K=k\sqrt{4-\frac{k^2}{r^2}} \text{ eller}$$

$$s_n = s_{2n} \sqrt{4 - \frac{s_{2n}^2}{2n}}$$

Naar de to Tangenter fra Punctet A til en Cirkel betegnes t , og Korden DB mellem de to Berøringspuncter betegnes k , da bliver Formlen for Tangenten udtrykt ved Korden og Radius $= r$ denne:

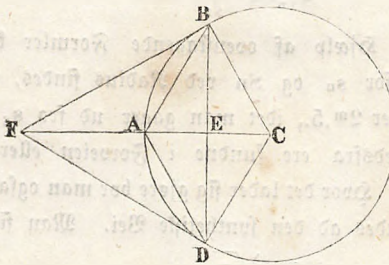
$$t = \frac{k}{\sqrt{4 - \frac{k^2}{r^2}}}$$

og da Siden i den omskrevne regulære n Kant eller S_n er det dobbelte af Tangenten til den indskrevne n Kantsides halve Bue, saa bliver

$$S_n = 2s_n \sqrt{4 - \frac{s_n^2}{r^2}}$$

Bevlis $\square FDC = R$ og FC staaer lodret paa Midten af

BD. Jeg har altsaa $DE = \frac{k}{2}$

Jeg veed nu

$$FD : CD = DE : CE \text{ eller}$$

$$t : r = \frac{k}{2} : CE$$

$$t = \frac{rk}{2CE}$$

$$\text{Men } CE = \sqrt{DC^2 - DE^2} = \sqrt{r^2 - \frac{k^2}{4}} \text{ altsaa}$$

$$t = \frac{rk}{2\sqrt{r^2 - \frac{k^2}{4}}} \stackrel{\text{Th. ar.}}{=} r \sqrt{4 - \frac{k^2}{r^2}} = \sqrt{4 - \frac{k^2}{r^2}}$$

Dg da S_n er det dobbelte af det t , hvis Korde $= s_n$, saa bliver

$$S_n = \frac{2s_n}{\sqrt{4 - \frac{s_n^2}{r^2}}}$$

4) For S_{2n} kan et lettere Udtryk uledes ved s_{2n} og s_n , saa at man faaer

$$S_{2n} = \frac{2s_{2n}^2}{s_n}$$

Beviss.

$$S_{2n} = \frac{2s_{2n}^2}{\sqrt{4 - \frac{s_{2n}^2}{r^2}}} = \frac{2s_{2n}^2}{s_{2n} \sqrt{4 - \frac{s_{2n}^2}{r^2}}}$$

men da $s_n = s_{2n} \sqrt{4 - \frac{s_{2n}^2}{r^2}}$ saa bliver

$$S_{2n} = \frac{2s_{2n}^2}{s_n}$$

5) Ved Hjælp af ovenstaaende Formler kunne meget let Udtryk for s_n og S_n ved Radius findes, naar $n=2^m$ eller $2^m 3$ eller $2^m 5$, idet man gaaer ud fra s_6 , s_{10} og s_4 der andenstedsfra ere fundne i Forveien eller med Lethed kunne findes. Hvor det lader sig gjøre bør man ogsaa altid lade Udtrykket findes ad den synthetiske Wei. Man finder da

$$s_3 = r\sqrt{3}$$

$$\text{Beviss. } s_3^2 = s_6 \sqrt{4 - \frac{s_6^2}{r^2}} = r\sqrt{4-1} = r\sqrt{3}$$

$$s_{12} = r\sqrt{2 - \sqrt{3}}$$

Beviss.

$$s_{12}^2 = r \sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{s_6^2}{r^2}}} = r\sqrt{2 - \sqrt{4-1}} = \sqrt{2 - \sqrt{3}}$$

$$s_{2,4} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{3}}}$$

Beviiis.

$$\begin{aligned} s_{2,4} &= r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{s_{1,2}^2}{r^2}}} = r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{r^2(2 - \sqrt{3})}{r^2}}} \\ &= r\sqrt{2 - \sqrt{4 - (2 - \sqrt{3})}} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{3}}} \end{aligned}$$

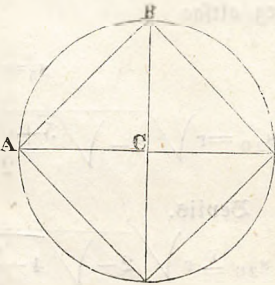
paa aldeles lignende Maade findes nu

$$s_{4,8} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{3}}}}$$

$$s_{8,16} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{3}}}}} \text{ osv.}$$

$$s_4 = r\sqrt{2}$$

Beviiis. Naar $AB = s_4$, da er $\angle AOB = 90^\circ$ og $\angle ACB = 90^\circ$. Jeg har da $AB^2 = AC^2 + BC^2$ eller $s_4^2 = 2r^2$ og $s_4 = r\sqrt{2}$.

$$s_8 = r\sqrt{2 - \sqrt{2}}$$

$$\begin{aligned} \text{Beviiis. } s_8 &= r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{s_4^2}{r^2}}} = r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{2r^2}{r^2}}} \\ &= r\sqrt{2 - \sqrt{2}} \end{aligned}$$

$$s_{16} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2}}}$$

Beviiis.

$$\begin{aligned} s_{16} &= r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{s_8^2}{r^2}}} = r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{r^2(2 - \sqrt{2})}{r^2}}} \\ &= r\sqrt{2 - \sqrt{4 - (2 - \sqrt{2})}} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2}}} \end{aligned}$$

paa aldeles lignende Maade findes nu

$$s_{32} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{2}}}} \text{ og}$$

$$s_{64} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{2}}}}} \text{ osv.}$$

Man har andenstedsfra $s_{10} = r\frac{\sqrt{5-1}}{2}$ og kan ogsaa efter No. 2 deraf udlede en Formel for s_5 , men paa en besværligere Maade end den, som Ligningen

$$s_5^2 = r^2 + s_{10}^2$$

giver. Man har nemlig her $s_5^2 = r^2 + r^2\left(\frac{\sqrt{5-1}}{2}\right)^2$ eller

$$s_5^2 = r^2 + r^2\left(\frac{6-2\sqrt{5}}{4}\right) = r^2 + r^2\left(\frac{3-\sqrt{5}}{2}\right) = r^2\left(\frac{5-\sqrt{5}}{2}\right)$$

og altsaa

$$s_5 = r\sqrt{\frac{5-\sqrt{5}}{2}}$$

$$s_{20} = r\sqrt{2 - \sqrt{\frac{5+\sqrt{5}}{2}}}$$

Beviis.

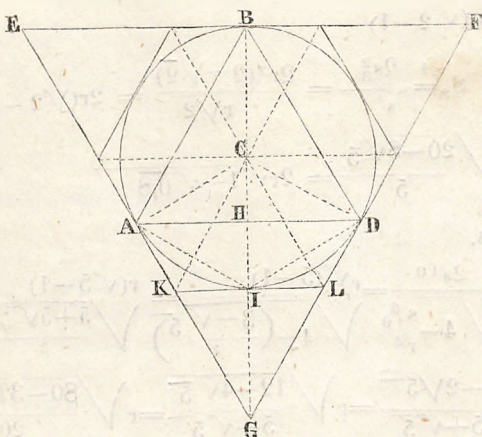
$$\begin{aligned} s_{20} &= r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{s_{10}^2}{r^2}}} = r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{r^2(3-\sqrt{5})}{r^2 \cdot 2}}} \\ &= r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \left(\frac{3-\sqrt{5}}{2}\right)}} = r\sqrt{2 - \sqrt{\frac{5+\sqrt{5}}{2}}} \end{aligned}$$

Den indskrevne regulære 5-kants Sider findes efter 3 og 4 at være

$$S_3 = 2r\sqrt{3} \text{ eller det dobbelte af den indskrevne 3-kantside.}$$

$$\text{Bev. } S_3 = \sqrt{\frac{2s_3}{4 - \frac{s_3^2}{r^2}}} = \sqrt{\frac{2r\sqrt{3}}{4 - \frac{3r^2}{r^2}}} = 2r\sqrt{3} \text{ eller } 2s_3.$$

At S_3 har den sidste Værdi indsees ogsaa med den største Lethed ved den blotte Betragtning af vedføiede Figur, hvori EFG sees at bestaae af 4 ligesidede og congruente Trekanter af hvilke ABD er den indskrevne p_3 .

$$S_4 = 2r,$$

som indsees umiddelbart. Denne Side og s_6 ere de eneste Sider, i hvis Udtryk Radius har en rational Coefficient.

$$S_5 = 2r\sqrt{5-2\sqrt{5}}$$

Beviiis.

$$\begin{aligned} S_5^3 &= \frac{2s_5^3}{\sqrt{4-\frac{s_5^2}{r^2}}} = \frac{2r\sqrt{\frac{5-\sqrt{5}}{2}}}{\sqrt{4-\left(\frac{5-\sqrt{5}}{2}\right)}} = 2r\sqrt{\frac{5-\sqrt{5}}{3+\sqrt{5}}} \\ &= 2r\sqrt{\frac{20-8\sqrt{5}}{4}} = 2r\sqrt{5-2\sqrt{5}} \end{aligned}$$

$$S_6 = \frac{2r\sqrt{3}}{3} = \frac{2}{3}s_3$$

$$\text{Beviis. } S_6^3 = \frac{2s_6^3}{\sqrt{4-\frac{s_6^2}{r^2}}} = \frac{2r}{\sqrt{4-\frac{1}{4}}} = \frac{2r}{\sqrt{3}} = \frac{2r\sqrt{3}}{3} = \frac{2}{3}s_3$$

Dette kan ogsaa bevises synthetisk, idet Hviden BH i ABC sees at være $1\frac{1}{2}$ Radius = GH, fordi CH = HI = $\frac{1}{2}r$, men da bliver KL eller $S_6 = \frac{2}{3}$ AD. KL er = S_6 fordi \sphericalangle ID = AI = 60°

(See ovenstaaende Figur.)

$$S_8 = 2r(\sqrt{2}-1)$$

Beviis. $S_8 = \frac{4}{s^4} \frac{2s_8^2}{8} = \frac{2r^2(2-\sqrt{2})}{r\sqrt{2}} = 2r(\sqrt{2}-1)$

$$S_{10} = r \sqrt{\frac{20-8\sqrt{5}}{5}} = 2r\sqrt{1-\sqrt{0,8}}$$

Beviis.

$$S_{10} = \frac{3}{2} \frac{2s_{10}^2}{r^2} = \frac{r\sqrt{5-1}}{\sqrt{4-\frac{s_{10}^2}{r^2}}} = \frac{r(\sqrt{5}-1)}{\sqrt{4-\frac{(3-\sqrt{5})^2}{2}}} = \frac{r(\sqrt{5}-1)}{\sqrt{\frac{5+5\sqrt{5}}{2}}}$$

$$= r \sqrt{\frac{6-2\sqrt{5}}{5+\sqrt{5}}} = r \sqrt{\frac{12-4\sqrt{5}}{5+\sqrt{5}}} = r \sqrt{\frac{80-32\sqrt{5}}{20}}$$

$$= r \sqrt{\frac{20-8\sqrt{5}}{5}} = 2r \sqrt{\frac{5-2\sqrt{5}}{5}} = 2r\sqrt{1-\sqrt{0,8}}$$

$$S_{12} = 2r(2-\sqrt{3})$$

Beviis. $S_{12} = \frac{4}{s_6} \frac{2s_{12}^2}{12} = \frac{2r^2(2-\sqrt{3})}{r} = 2r(2-\sqrt{3})$

Da den har n Sider, saa er enhver regulær n Kant's Perimeter $= n \times$ Siden.

Det her udviklede udgjør noget mere end hvad der kan forlanges til Examen, og man kan udelade nogle af de svære Formler.

7) Udtrykkene for de regulære Polygoners Fladeindhold beregnes paa forskjellige Maader for de omstrevne og indstrevne Polygoner.

For den omstrevne n Kant P_n er Udtrykket for Fladeindholdet

$$P_n = \frac{n \cdot S_n}{2} \cdot r$$

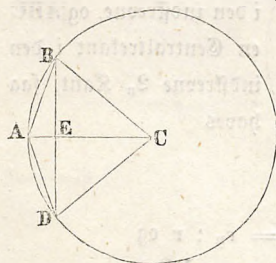
i det, som bekjendt, Polygonen kan betragtes som en Trekant,

hvis Grundlinie = Perimetren = $n \cdot s_n$ og hvis Høide = mindste Radius = r i en omskrevne Polygon.

8) For den indskrevne $2n$ Kant beregnes Fladeindholdets Udtryk ved r lettest efter følgende Formel

$$P_{2n} = \frac{n s_n r}{2}$$

Formlen bevises let saaledes:

ABD og ADC ere Centraltrekanter i en $2n$ Kant, C er Centrum, BD er altsaa en n Kantside = s_n , og Radius AC staar lodret paa Midten af den i E . Betragtes nu AC som Grundlinie i $\triangle ABC$, saa bliver Arealet af $ABC = \frac{AC \cdot BE}{2}$

$\frac{r}{2} \times \frac{s_n}{2} = \frac{r \cdot s_n}{4}$, men da $2n$ Kantens indeholder $2n$ saadanne

Trekanter, saa bliver $p_{2n} = \frac{2n \cdot s_n \cdot r}{4} = \frac{n \cdot s_n \cdot r}{2}$

9) Man kan ogsaa ulede $2n$ Kantens Fladeindhold af n Kantens, idet naar r_n betegner mindste Radius i n Kantens,

$$p_{2n} = \frac{p_n \times r}{r_n}$$

Beviis (see Figuren i 8)

$$ABC : BEC = r : r_n$$

Multipliseres her første og andet Led i Proportionen begge med $2n$, saa faaer man, da $2n \times ABC = p_{2n}$ og $2n \times BEC = p_n$,

$$\frac{p_{2n}}{p_n} = \frac{r}{r_n}$$

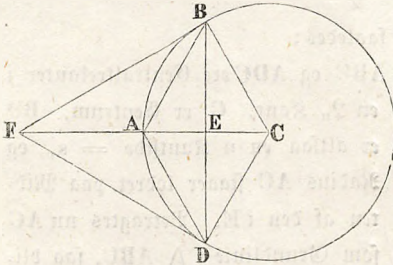
$$p_{2n} = \frac{p_n \times r}{r_n}$$

10) Den omskrevne n Kants Areal kan ogsaa udledes

af den indskrevne 2_n Kants Areal i Forbindelse med den indskrevne n Kants idet

$$P_n = \frac{p_{2n}^2}{p_n}$$

Bevijs. Lad FBC være den halve Centraltrekant i den omskrevne n Kant og BEC

den halve Centraltrekant i den indskrevne, og ABC en Centraltrekant i den indskrevne 2_n Kant, saa høves

$$BEC : ABC = CE : AC = r_n : r \text{ og}$$

$$ABC : FBC = AC : FC = r : FC$$

Men da $\angle FBC = R$ og $FC \perp BD$ i Midten E saa er

$$EC : BC = BC : FC \text{ eller}$$

$$r_n : r = r : FC$$

Men naar disse to Forhold ere ligestore saa bliver ogsaa

$$BEC : ABC = ABC : FBC$$

Multipliseres nu alle Led i Proportionen med 2_n da faaer man

$$\frac{p_n : p_{2n} = p_{2n} : P_n}{P_n = \frac{p_{2n}^2}{p_n}}$$

11) Man kan ogsaa udlede den omskrevne n Kants Areal af den indskrevnes og mindste Radius i det man kan bevise

$$P_n = \frac{p_n r^2}{r_n^2}$$

Bevijs. Da P_n er ligedannet med p_n , fordi de ere regulære Polygoner med ligemange Sider, saa forholde de sig som Quadraterne af deres mindste Radier eller

$$P_n : p_n = r^2 : r_n^2$$

$$P_n = \frac{p_n r^2}{r_n^2}$$

12) Ved Hjælp af de ovenstaaende Sætninger kunne nu Arealerne af de fleste til ovenanførte Eider hørende Polygo-
ner med Lethed beregnes. Især benyttes Formlen $p_{2n} =$

$$\frac{n \cdot s_n \cdot r}{2}$$

Jeg finder da

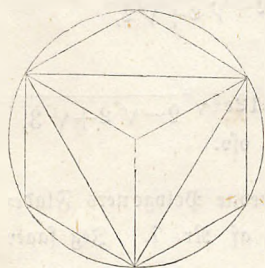
$$p_6 = \frac{3r^2\sqrt{3}}{2}$$

Beviis.

$$p_6 = \frac{3s_3 \times r}{2} = \frac{3 \cdot r \cdot \sqrt{3} \times r}{2} = \frac{3r^2\sqrt{3}}{2}$$

$$p_3 = \frac{3r^2\sqrt{3}}{4} = \frac{p_6}{2}$$

Beviis. Vedføiede Figur viser at p_6 bestaaer af 6 congruente
Trekanter, hyeraf de 3 om Cent. ud-
gjøre p_3 , som altsaa maa være det

halve af p_6 men $p_6 = \frac{3r^2\sqrt{3}}{2}$ alt-
saa $p_3 = \frac{3r^2\sqrt{3}}{4}$

$$p_4 = 2r^2$$

Beviis. p_4 er et Quadrat, hvis Side $= s_4 = r\sqrt{2}$; jeg har altsaa $p_4 = s_4^2 = 2r^2$ (See Fig. Pag. 9).

$$p_8 = 2r^2\sqrt{2}$$

$$\text{Beviis. } p_8 = \frac{4s_4 \cdot r}{2} = 2 \cdot r\sqrt{2} \cdot r = 2r^2\sqrt{2}$$

$$p_{10} = 5r^2 \sqrt{\frac{5 - \sqrt{5}}{8}}$$

$$\text{Bev. } p_{10} = \frac{8}{2} \frac{5s_3 r^5}{2} = 5r^2 \sqrt{\frac{5 - \sqrt{5} \cdot r}{2}} = 5r^2 \sqrt{\frac{5 - \sqrt{5}}{8}}$$

$p_{12} = 3r^2$ eller = det Quadrat, som kan tegnes paa den indskrevne regulære Trekantside.

Beviis. $p_{12} = \frac{8}{2} \frac{6s_6 r}{2} = 3r \cdot r = 3r^2$. Hvis man tegner et Quadrat paa den indskrevne regulære Trekantside $r\sqrt{3}$, saa bliver Quadratets Areal $= (r\sqrt{3})^2 = 3r^2 = p_{12}$.

$$p_{20} = 2,5 \times r^2 (\sqrt{5} - 1)$$

$$\text{Beviis. } p_{20} = \frac{8}{2} \frac{10s_{10} r^5}{2} = 5 \times r (\sqrt{5} - 1)r = \\ \frac{5}{2} r^2 (\sqrt{5} - 1) = 2,5r^2 (\sqrt{5} - 1)$$

Paa aldeles lignende Maade bevises nu

$$p_{16} = 4r^2 \sqrt{2 - \sqrt{2}}, \quad p_{32} = 8r^2 \sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2}}}$$

$$p_{64} = 16r^2 \sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{2}}}}$$

$$\text{osv. og } p_{24} = 6r^2 \sqrt{2 - \sqrt{3}}, \quad p_{48} = 12r^2 \sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{3}}}$$

$$p_{96} = 24r^2 \sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{2}}}} \quad \text{osv.}$$

13) For Beregningen af de omskrevne Polygonsers Fladeindhold findes Formlerne ved Hjælp af Nr. 7. Jeg faaer saaledes

$P_3 = 3r^2 \sqrt{3}$ = det dobbelte af den indskrevne 6 Kant og det firedobbelte af p_3 .

$$\text{Beviis. } P_3 = \frac{1}{2} 3s_3 \times r = \frac{6}{2} 3 \times 2r \sqrt{3} \times r = 3r^2 \sqrt{3}$$

og da $p_6 = \frac{3r^2 \sqrt{3}}{2}$ og $p_3 = \frac{3r^2 \sqrt{3}}{4}$, saa indsees, at

$P_3 = 2p_6 = 4p_3$, hvilket ogsaa bliver tydeligt ved at betragte Figuren i Nr. 6.

P_4 eller det omskrevne Quadrat $= 4r^2$, fordi Siden $= 2r$.

$$P_5 = 5r^2 \sqrt{5 - 2\sqrt{5}}$$

$$\text{Beviis. } P_5 = \frac{5 \times S_5 \times r^6}{2} = \frac{5 \cdot 2r^2 \sqrt{5 - 2\sqrt{5}}}{2} =$$

$$5r^2 \sqrt{5 - 2\sqrt{5}}$$

$$P_6 = 2r^2 \sqrt{3} = \frac{2}{3}P_3 = \frac{4}{3}p_6 = \frac{2}{3}p_3$$

$$\text{Beviis. } P_6 = \frac{6 \cdot S_6 \cdot r^6}{2} = \frac{6 \cdot 2r \sqrt{3} \cdot r}{2 \cdot 3} = 2r^2 \sqrt{3} =$$

$$\frac{2}{3} \times 3r^2 \sqrt{3} = \frac{2}{3}P_3 \text{ men } P_3 = 2p_6 = 4p_3, \text{ altsaa}$$

$$\frac{2}{3}P_3 = \frac{4}{3}p_6 = \frac{2}{3}p_3$$

Dette kan ogsaa indsees, naar man overveier, at Trekanten $KLK = KCL$ (Fig. i 6) indeholdes 9 Gange i P_3 og 6 Gange i P_6 og at Trekanten $AID = ACD = AIG =$ osv. indeholdes 12 Gange i P_3 , 6 Gange i p_6 og 3 Gange i p_3 .

$$P_8 = 8r_2(\sqrt{2} - 1)$$

$$\text{Beviis. } P_8 = \frac{8 S_8 r}{2} = 8 \cdot 2r(\sqrt{2} - 1)r = 8r^2(\sqrt{2} - 1)$$

$$P_{10} = 10r^2 \sqrt{1 - \sqrt{0,8}} \quad P_{12} = 12r_2(2 - \sqrt{3}) \text{ osv.}$$

Om Indholdet

af

en dansk Læsebog

for Børn.

En Afhandling

af

C. W. Smith,

Candid. philol. og const. Lærer ved Roskilde Cathedralskole.

I de praktiske Fags Theorier, disse i snevreste Betydning empiriske Videnskaber, bruges sædvanlig Benævnelserne paa saadanne Begreber, som enhver Mand af Faget ved den daglige Erfaring maa være bleven fortrolig med, uden al Betænkelse eller Tvivl om deres Almeenforstaaelighed og Sikkerheden af deres Betydning. Men herved kan undertiden det Tilfælde indtræde, at det efter nogen Tids Førløb viser sig, at disse Begreber ikke destemindre have deres Dialektik, som let kan bringe Forvirring ind i Theorien og igjennem denne maa ske ogsaa i Praxis, hvis man ikke i Tide er betænkt paa at klare sig Begreberne ved at bestemme deres Grændser og gjensidige Forheld. Et saadant Tilfælde træer jeg at have bemærket i Pædagogiken med Hensyn til Begreberne Opdragelse og Underviisning, som nogle Pædagoger anvende simpelthen efter Gehør, medens andre vel ikke have kunnet afværge en Følelse af Ubekjendtskab med den Grund, hvorpaa Bygningens to Hovedpiller hvilede, men dog ikke have anet nogen Fare for Bygningen, og derfor ikke undersøgt Grunden noiere. Curtmann erklærer saaledes Opdragelse og Underviisning ligesom for uadskillige i Begrebet, endmere i Udførelsen. Niemeier gaaer derimod ind paa en Distinction, som han stræber at lægge til Grund for sit hele Verk; han sætter nemlig Opdragelsens Bæsen deri, at den stræber at vedligeholde og forbedre hvad der som Anlæg er nedlagt i BARNET og at udvikle det af Naturen Givne, medens Underviisningen

gaaer ud paa udenfra at tilføre Elevens Begreber, Kundskaber og Erfaring og efter prøvede Regler og Metoder at give hans egne Kræfter den lykkeligste Retning. Men ikke at tale om at denne Distinction allerede ved en Modsigelse forraader sin Usikkerhed, forsaavidt Elevens egne Kræfter dog vel maae være ham givne af Naturen, og at der fra et psychologisk Standpunkt med Grund kunde spørges, om der overhovedet kan bringes Noget ind i Sjælen uden ved at kalde slumrende Forestillinger og Anlæg til Live, saa føler man snart, at den heller ikke svarer til Erfaringens Resultater, og at navnlig Underviisningen, naar man fastholder den Deel af Definitiven, der er Mening i, og seer bort fra Modsigelsen, derved indskrænkes utilbørligt. Følgen af det indre Skillemærkes Usikkerhed viser sig ogsaa snart, idet Niemeier i den følgende Lærebygning umærkeligt ombytter det med et ydre, og kalder enhver Indflydelse paa Barnet, som udgaaer fra Forældre eller Foresatte, Opdragelse, den derimod, som enten Skolen eller Privatlæreren udøver, Underviisning. Men denne empiriske Betragtning finder tilstrækkelig Gjendrivelse i Curtmanns veludviklede Anskuelse, at Opdragelse og Underviisning i Udørelsen næppe lade sig adskille, hvori man vistnok maa give denne Pædagog Ret, om man end er mindre enig med ham, hvad Begrebet angaaer. Han udvikler nemlig særdeles smukt, hvorledes det selv for den mest samvittighedsfulde Opdrager er en Umulighed at forbeholde sig Opdragelsen alene eller at beregne, end sige forhindre, den Indflydelse, som mangfoldige af ham uafhængige Omgivelser udøve paa Barnet. Af disse Medopdragere, som Curtmann kalder dem, er netop Læreren een af de vigtigste. Den Indflydelse, han saavel ved sin Personlighed som ved sit Foredrag af Læregjenstandene kan have paa Elevens Opdragelse, er uberegnelig, og man stiller med Rette den Fordring til ham, at han selv intet Diebsk maa glemme dette. Det er ogsaa med Rette oftere

bleven fremhævet, at Skolens Disciplin betyder noget Mere end en blot Betingelse for sammes Virksomhed, og næst dette sit nærmeste Formaal bør betragtes som et Opdragelsesmiddel. Medens saaledes Underviisningen paa flere Maader griber ind i Opdragelsen, maa paa den anden Side Opdragelsen ofte foranlediges til at optage Elementer af Underviisning i sig, ja der gives endog en Art af Underviisning, som kun Opdrageren kan paatage sig, Læreren derimod nødvendig maa vise fra sig. Ilyoer vel det nemlig er Læreren's Pligt villig at indlade sig paa Disciplens Spørgsmaal og Tvivl, forsaavidt disse angaae Læregjenstanden, saa vil det dog see galt ud for ham, hvis han ikke veed at forbyde og forhindre alle uvedkommende Spørgsmaal i Læretimen, som maastee med en hos Drengene ikke usædvanlig Fiffighed kunne have til Hensigt at indvikle ham i en Samtale for at aflede Opmærksomheden fra den Gjenstand, hvorefter der i denne Time ene skal være Tale. Opdrageren derimod maa uidentvivel, maastee med Undtagelse af enkelte ganske særegne Tilfælde, steds se det for sin Pligt, saavidt det staaer i hans Magt, at give Eleven alle de Oplysninger, han forlanger, følge ham gjennem alle de Labyrinthes af Spørgsmaal og Tvivl, hvori han maatte onste hans Veiledning, og ikke ephøre, for den barnlige Videbegjerlighed er fuldstændig tilfredstillet.

Vi see altsaa, at Opdragelse og Underviisning, netop fordi de i Udførelsen ere vanskelige at adstille, desmere trænge til at adstilles i Begrebet, og at en saadan Begrebsanalyse ikke er uden praktisk Betydning, vil det heller ikke være vanskeligt at paavise. Saaledes taler Hr. Adjunct Røgind i sin apologetiske Afhandling for den af ham i Forening med to Colleger udgivne danske Læsebog*) i Begyndelsen om denne ganske som om en Børnebog, altsaa et Opdragelseskrift, antyder senere, at dens udelukkende Formaal er at fremme en

*) Aarhus Cathedralsskoles Program for 1847.

levende Tilsegnelse af Sproget, altsaa reent didaktisk, men vander omsider umærkeligt tilbage til den første Betragtning og ender i denne. Men det er netop ved Underviisningen i Modersmaalet af størst Vigtighed for Læreren at have de omtalte Begreber paa det Rene, for at han ikke, da Underviisningen netop i dette Fag kommer stærkest i Berøring med Opdragelsen, enten af Uferstigtighed eller indviklet i theoretiske Bildfarelser skal træde hindrende i Veien for Opdragerens Bestræbelser. Det Samme gjælder ogsaa om Udgiveren af en dansk Læsebog, især naar denne ikke blot er bestemt for Latinskolens yngste Classer, men ogsaa for de første Begyndere, der endnu ikke kunne optages i Latinskolen, naar denne ikke har Forberedelsesclasser. Thi vel er en dansk Læsebog ingen Børnebog men et Hjælpe middel ved Underviisningen, men den, der paatager sig Valget af dens Indhold, bør dog steds betænke, at det hverken staaer i hans eller Læreren's Magt at indskrænke dens Virkninger til et enkelt didaktisk Formaal, eller beregne, hvilken Retning den kan give Elevens hele aandelige Væsen. Overhovedet kan man vist anbefale Enhver, der giver sig af med denne Deel af Underviisningen, nogen Mistillid til egne theoretiske Ansuelser, da det næppe er nogen Dodelig muligt med fuldkommen Sikkerhed at afgjøre, hvorvidt disse virkelig ere Glimt af det evige Sande, eller maaskee blot Frugter af en flygtig Tidsaand, af Døgnets Lumer eller reent subjective Indfald.

Jeg troer saaledes at have vist, at en sikker Bestemmelse af Begreberne, Opdragelse og Underviisning, er af ikke ganske ubetydelig praktisk Vigtighed, især med Hensyn paa Underviisningen i Modersmaalet. Og dog er jeg saa langt fra her at ville meddele nogen ny Opdragelse, at jeg tværtimod troer, den saavede Begrebsbestemmelse, i det Mindste hyad Opdragelsen angaaer, maa kunne findes i enhver Moralphilosophie. Opdragelse kalder jeg enhver Indvirkning paa Eieven,

der gaaer ud paa at lede Udviklingen af hans moralske Anlæg. I Modsætning hertil er Underviisningen en Omsorg for hans intellectuelle Dannelse. Barnets uudviklede Bevidsthed omfatter ingenlunde Alt, hvad der boer i det. Fornuften ligger drommende i sin Bugge endnu mange Aar efter at Barnet er afsant fra Buggen. Sit indre Livs Ytringer opfatter det hovedsagelig gjennem Følelsen. Det har Drifter, Begjeringer, Tilboieligheder, af hvilke det lader sin Villie bestemme, omtrent som Menneftet i Naturtilstanden. Men blandt disse er der een, som er væsentlig forskjellig fra de andre, idet den er en Følelse af det menneskelige Væsens almindelige Natur og Bestemmelse, der i sin Heelhed er nedlagt som Anlæg i hvert enkelt Individ, hvilket i Skriften betegnes ved det Udtryk, at Menneftet er skabt i Guds Billede. Denne Følelse af det absolute Formaal er den moralske Følelse, hvis Forhold til de andre Drifter med deres tilfældige og vilkaarlige Formaal imidlertid endnu ikke er opgaaet for den barnlige Bevidsthed; den fornemmes kun af Barnet som een af de mange Tilskyndelser til at handle, og i Tilfælde af, at den skulde komme i Strid med en anden, ingenlunde som den mægtigste. Denne moralske Følelse er det Opdragerens Opgave at uddanne og lede, da han hverken kan eller vil bringe den egentlige concrete Bevidsthed til Udvikling før Tiden. Han maa virke paa Eleven ved sin Personlighed og vide at fængsle ham til sig ved en Hengivenhed, i hvilken den moralske Følelse foreløbig kan gaae op, men hvor vanskelig denne Opgave er, og hvor ufuldkomment den især i Begyndelsen lader sig realisere, sees bedst af Lydighedens praktiske Betydning for Opdragelsen*). Ved Lydighedsfordringen maa Opdrageren i saare mange Tilfælde sætte sig foreløbig i et

*) See herom Mæg. Povellens Afhandling i Aalborg-Skoles Program for 1848.

ydre Forhold til Elevens Bevidsthed, hvor Følelsens indre Motiver ikke strække til. Det nærmest tilføjede Resultat af disse Bestræbelser er at bibringe Eieven gode Vaner, og først paa et senere Stadium af Opdragelsen kan det lykkes at bringe Erkjendelse, Overbeviisning og Grundsætninger ind i disses Sted og saaledes hæve den moralske Følelse til moralsk Bevidsthed. Men medens saaledes Opdragelsen, især i Begyndelsen, henvender sig til den moralske Følelse, saa henvender derimod Underviisningen sig strax fra først af til Bevidstheden, og den didaktiske Kunst bestaaer netop i paa ethvert Trin at kjende den tilstedeværende Bevidstheds Grændser og ikke gaac ud over disse men kun udvide dem i Forhold til Bevidsthedens egen Udviklingskraft. Men Underviisningens Forhold til Opdragelsen kræver endnu et andet Hensyn. Den bør ikke alene være beregnet paa, hvorhen Disciplens Bevidsthed kan følge den, men ogsaa, hvorhen den tør føre hans Anskuelse. Idet nemlig den moralske Følelse har det menneskelige Væsens almindelige Grundform som indre Livsyttring i Individet til Indhold, saa fordrer en fornuftig Pædagogik, at Bevidsthedens Udvikling i Samklang hermed fastholder den samme Almindelighedens Form, og Underviisningen har derfor den negative Forpligtelse ikke at rykke det absolute Formaal bort for Anskuelsen. Dette skeer, naar Bevidstheden eenfaldigt ledes ind i en særegen Retning, hvorved den kommer i Modsetning til den praktiske Følelses Almindelighed. Bevidstheden, som paa dette Standpunkt har Anskuelsens Form, kan til enhver Tid langt lettere erindres som Forestilling, end Følelsen som saadan kan gjenkalde, og sættes derved i Stand til ganske at bemægtige sig denne for Fremtiden og give den en Retning, hvori den maa antage Lidenskabens Væsen, idet Individet lægger hele sin Interessee i det Særegne*). Det er vel ikke

*) Jeg siger med Flid, den sættes i Stand dertil, og ikke, at den

Opdragelsens Formaal at dræbe Videnskaben som saadan, thi det er med Rette bemærket, at intet Stort i Verden er udført uden Videnskab, men den Videnskab, som gaaer ud paa tilfældige og betydningsløse Formaal, maa nødvendig fore Individet bort fra det Rette og fra det virkelige Liv.

II.

En dansk Læsebogs nærmeste Formaal er at give Eleven Leilighed til at tilegne sig sit Modersmaal i den Grad, som et hoiere Dannelsesstrin kræver. Fremgangsmaaden herved er hidtil gaaet ud fra den Forudsætning, som man maaffee har været sig mere eller mindre bevidst, at man burde holde sig til Analogien af hvad Naturen selv foreskriver, og at altsaa Tilsegnelsen af Skriftsproget bør følge den Vej, ad hvilken tidligere Tale sproget er tilegnet. Naturen og Menneskelivet lader nemlig det sproglige Stof tilskyde Individet fragmentarisk, og Opdrageren kan kun forsaavidt lede denne Proces, som han kan forhindre en hensigtsløs Foreplappren af Ord, hvis Indhold er Børnet fremmed, og som det derfor ikke kan fastholde i nogen Forestilling. Saaledes gaaer ogsaa Læsebogen ud paa at fremme en fragmentarisk Tilsegnelse af Skriftsproget, og den nærmeste Fordring, som maa gjøres til den, er derfor, at den maa være affattet i et for Børn forstaaeligt Sprog men heri ligger allerede, at Indholdet ikke kan være ligegyldigt, thi ligesom Bekjendtskabet med Tale sproget kun udvides i Forhold til Udvidelsen af selve Forestillingskredsen, og Ingen

nødvendig maa gjøre det, thi man har som bekjendt Exampler paa at selv den flætteste Opdragelse og Underviisning ikke har formaaet at forværre en sund Natur. Men Pædagogens Synder blive ikke mindre, forbi et lykkeligt Tilfælde forhindrer deres Følger.

lærer Vocabler i sit Modersmaal, saaledes er ogsaa Skriftsproget kun forstaaeligt, naar Gjenstanden ikke er fremmed for det Trin af Udvikling, hvorpaa Læserens Bevidsthed befinder sig. Men ligesom paa den anden Side ved Tilagnelsen af Tale sproget Ungen falder paa at ville afskjære BARNET Leiligheden til at gjøre sig bekendt med nogen Art af Gjenstande, der naturligt frembyde sig for dets Opmærksomhed, saaledes har man hidtil antaget, at ingen for Børns Faaetevne tilgjængelig Gjenstand burde være udelukket fra Læsebogen.

Mod denne hidtil antagne Mening har Hr. Rønjund opstillet en ny, som det maaskee for Diebliffet kan anses for upassende at bekjæmpe, da den tydeligt viser sig og ogsaa tildeels af Forfatteren selv antydes som en, allerede ved Forfatterens tidligere Poemik mod den formale Dannelses Princip indledet, Begyndelse til en systematisk Theorie for Underviisningen i Modersmaalet, og det unegtelig hverken er billigt eller klogt at angribe et endnu ikke færdigt System. Men træffer der mig nogen Daddel i denne Hensende, saa deler jeg den ialtsald med dem, der ile med at gjøre et System praktisk, af hvilket ikke engang de theoretiske Følger endnu kunne være Andre bekjendte end Forfatteren*). Hr. Rønjund opstiller den Grundsætning, at kun „den naive Fortælling“ er stiftet til at fremme en levende Tilagnelse af Modersmaalet. Ved den naive Fortælling forstaaer Forfatteren den ved folkelig Tradition overleverede digteriske Fortælling samt dens Efterligning i Litteraturen. Denne naive Fortælling skal

*) Dette er skrevet paa en Tid, da jeg af de offentlige Blade endnu ikke havde erfaret, at den ærede Forfatter var kaldet til et geistligt Embede. Jeg troer, at nærværende Skrift nu er saa meget mere retfærdiggjort, som Hr. Pastor Rønjund sandsynligviis i sin nye Embedsstilling for længere Tid vil see sig forhindret fra at meddele Fortællelsen af sin Theorie.

være den eneste Form, Barnet virkelig kan fatte, fordi den, som en Folge af, at den har levet længe paa Folkets Læber, før den blev nedskreven, staaer paa Overgangen fra Tale sproget til Skriftsproget, og udpræger sit idelle Indhold i et Stof, som Phantasien udvikler af Sandseverdenen, den Verden, i hvilken Barnets Bevidsthed lever, og til hvilken alle dets Forestillinger knytte sig og dets Sprog staaer i umiddelbart Forhold. At den naive Fortælling er den eneste Form, Barnet kan fatte, er en Sætning, hvori jeg kunde erklære mig enig med Forfatteren, men det vilde vistnok kun blive en temmelig formel Enighed, thi det er indlysende, at Udtrykket „naiv Fortælling“ umiddelbart kun vækker Forestillingen om en vis Form og ingenlunde medfører Begrebet om et bestemt Indhold. At den naive Fortælling netop er den Form, der finder Indgang hos Børn, derpaa findes en Bekræftelse i selve Børnesproget, der kalder enhver Beretning eller Forklaring *F o r t æ l l i n g*. Naar Barnet siger: „Fader har fortalt mig om Sommerfuglene,“ „Moder har fortalt mig om Gud,“ „vil du fortælle mig noget Mere om Robinson?“ saa indeholde disse Udtryk et Bidnesbyrd om at de Ældre have truffet den rigtige Form for deres Meddelelser. Og saa i en Læsebog kan ethvert Indhold, der er meddeelt paa en for Børn forstaaelig Maade, siges at have den naive Fortællings Form, idet Foredraget staaer paa Overgangen fra Tale sprog til Skriftsprog, knytter sig til Sandseverdenen og slyer Betegnelsen af abstracte Begreber. Der gives Gjenstande, til hvis Forklaring disse ere aldeles nødvendige, men om dem taler man ikke med Børn. At derimod Folkepoesien skulde være det Eneste, Børn kan fatte, er i Sandhed en saa forbavsende Paastand, at det er vanskeligt at forstaae, hvorledes Noget, der har havt Leilighed til at omgaaes Børn, kan fremsætte den. Vi ville altsaa undersøge dette Drakelsprog noget nærmere

og see, hvorsvidt Folkepoesiens Indhold er tilgængeligt for Børn*).

III.

Folkedigtningen, saavel i dens ældste Skikkelse som Sagn og Mythe, som i dens senere Fremtrædelsesform, som egentlig Folkepoesie, gaar ud paa at bringe et Folks indre aandelige Liv i dets fuldeste Omfang eller, hvad der er det Samme, i dets væsentlige Indhold til umiddelbar Anskuelighed. Da Folkeaanden finder absolut Tilfredstillelse i denne Anskuelighed og hverken kjender eller søger nogen anden Form end denne, eller er sig denne bevidst som noget fra det ideelle Indhold forskjelligt, saa kan det for en udvortes Betragtning see ud, som om den blot søgte Underholdning i et broget Phantastiespil, hvis eventyrlige Modsatning til Virkeligheden tiltrak den omtrent paa samme Maade, som Børn ofte kunne finde Fornøielse i at betragte illuminerede Landkort, phantastiske Brodeermynstre, eller Billeder, hvis Gjenstande ere dem ubekjendte. Men dette er langt fra at være Tilfældet. Det ledende Princip i den hele Bevægelse er Fornuften, der paa dette Standpunkt ikke alene er absolut Herster i Phantasieens Verden, men endog saa dens Skaber, uden hvilken den aldrig var bleven til. I hvor phantastisk Digtningen end kan ud-

*) Iøvrigt er denne Gjenstand allerede behandlet af Poul Møller i hans Afhandling „om at fortælle Børn Eventyr.“ Dog var hans Forhold til Spørgsmaalet et andet. Han havde kun en herkende Ufsik at bekjæmpe og kunde derfor i en populær Afhandling henvende sig til den sunde Mennekkforstand, som en Forfatter altid er berettiget til at forudsætte hos sine Læsere, saalænge en modsat Anskuelse ikke er optraadt theoretisk og har skaffet sig et Partii. Nu stiller Sagen sig ganske anderledes.

folde sig, saa er den dog saa langt fra at føle sig i Modsigelse med Virkeligheden eller at opgive Fordringen paa Sandhed, at den tvertimod intet andet Formaal har sat sig end at skildre de virkelige Magter, som beherske den tilværende Verden, i hvilke Fornuften kun gjenfinder sig selv. Dersom den Sætning af vort Aarhundredes berømteste Philosoph, at „kun det Virkelige er det Fornuftige, og kun det Fornuftige er virkeligt,“ nogensteds bekræftes ved Erfaringen, saa er det her. Folkedigteren er det begavede Individ, der formaaer at finde Formen, hvori den fælleds aandige Opfattelse af Tilværelsen kan gøres anstuelig, men Indholdet tilhører ikke ham men Slægten, og i den naive Bevidsthed om, at han intet Nyt meddeler, ligger Grunden til hans Anonymitet og tillige Forskjellen mellem ham og den litterære Kunsdigter, hos hvem den individuelle Aandsretning har afgjørende Betydning. Ligesom altsaa den fornuftige Bevidsthed er Betingelse for Folkedigtningens Fremkomst, saaledes er den det ogsaa for Opfattelsen og Modtageligheden; Folkets Genius er ikke alene Digtningens Ophav, men ogsaa den Magt, som modtager, fatter, udbreder, overleverer og forplanter den. Digtningen forudsætter altsaa hos den, der skal høre og forståe den, en saa udviklet Aand, at en ideel Verdensbetragtning, der stræber at anskue Virkeligheden i Aandens Lys og i Digtningen gjenkjenner Virkeligheden efter dens indre Sandhed, ikke er ham fremmed. Folkedigtningen har derfor det tilfældes med Kunstpoesien, at den tilfulde kun kan fattes og nydes af de meest Udviklede, alene med den Forskjel, at det her for en stor Deel er Dannelsen, hist derimod blot naturlig Opyakthed, hvorpaa det kommer an. For dem derimod, hos hvem Fornuften ikke tilstrækkelig er kommen til Udvikling, kan Digtningen kun have Virkning som en phantastisk Drøm, der skænker Phantasien en ørkesløs Underholdning men ikke befrugter Aanden og kun efterlader sig Tomhed.

Men maa dette i selve Folkedigtningens Tidsalder tænkes at være Tilfældet med en stor Deel af de Borne, saa gjælder det endnu mere om Borne, paa hvem den oprindelig slet ikke er beregnet. Men er den end ikke i sin egen Tidsalder indrettet for Borne, hvorledes skal den da være det for Nutidens Borne, hvis Bevidsthed udvikles under ganske andre Paavirkninger? Det er overhovedet en besynderlig Inconsequents, at en Forfatter, som bekjemper den formale Dannelses Princip, fordi det rykker den classiske Oldtid ud af Historien*), selv vil have Folkepoesien anvendt paa en Maade, der er dens oprindelige historiske Betydning aldeles fremmed. Hr. Røsgind synes selv at have følt denne Vanskelighed og antyder derfor, at Bornene foreløbig vel i det Høieste kun kunne ane, men siden i en modnere Alder skulle forstaae de dem meddeelte Mythers og Eventyrs Betydning. Ane de den, saa gøre de i Grunden Alt, hvad man kan forlange, thi vi Borne gøre ikke stort Mere, men ellers synes dette at staae i nogen Modsigelse med Forfatterens sammesteds fremsatte Paastand, at „den naive Fortælling“ er den eneste Form, Borne virkelig kunne fatte, medmindre Accenten skal falde paa Ordet *Form* (og ikke paa „virkelig“), men i saa Fald maa jeg tilstaae, at jeg ikke indseer, hvad overhovedet Noget, og mindst hvad den formale Dannelses Modstander kan forstaae ved at fatte en Form uden at fatte Indholdet. Sagen er den, at Hr. Røsgind absolut vil have meddeelt Borne Ideer, som i ingen Form kunne gøres dem fattelige, og derfor maa tage sin Tilflugt til en foreløbig Meddelelse, som skalfattes ad Nare**).

*) Aarhus Cathedralskoles Program for 1845.

***) Naar Hr. Røsgind ubryder: Der er dog Noget, som er uforstaaeligt for Borne! Saa er jeg heri fuldkommen enig med den ærede Forfatter.

Folkedigtningens ældste Skikkelse er Sagn og Mythe, to Arter af Digtning, som de Gamle ikke have gjort Forskjel paa, og som virkelig i mange Tilfælde gribe over i hinanden. Thi om end Sagnet nærmest gaaer ud paa at opbevare Mindet om det Factiste, Mythen derimod paa at anfueliggjøre Folkets religiøse Ideer, saa maa, da begge have Virkeligheden til Gjenstand og hiin Tidningen Forskjel kjender paa poetisk og factist Sandhed, Mythen dog stedse fremstille sit Indhold som factist, Sagnet derimod erkjende de høiere Magters Virksomhed i de historiske Begivenheder og saaledes optage mythiske Elementer. Navnlig i de heroiske Myther eller Sagn ere disse to Begreber næsten ikke til at adskille. Forovrigt have begge det tilfældes, at Indholdet absolut er Hovedsagen og Fremstillingsformen af underordnet Betydning. At den hedenske Mythes ideelle Indhold i vor Tid skulde være forstaaeligt for Børn, vil vist Ingen paastaae, men den kan ikke engang mere dem, medmindre den redigeres paa en saadan Maade, at den væsentlig omskibes til et Eventyr. Endnu mere er dette Tilfældet med Sagnet, da det hos den, der skal forstaae det og glæde sig derover, forudsætter Interesse, om ikke for dets historiske Kjerne, saa dog for den Folkeand, som udtaler sig deri, samt Bekjendtskab med en given Nationalitet, med Oldtidens Charakter og med vor Tids Almetro, lutter Forudsætninger, som hos Børnet ikke ere tilstede. Da det derhos paa Grund af sit Forhold til det Factiste og deraf følgende Mangel paa poetisk Genhed i Ideen ikke engang som Mythen ved kunstig Redaction kan omskibes, naar man ikke vil forvanske det, saa taber det al Tilløkkelse og maa forekomme Børn som urimeligt og dumt Løi*).

*) En anden Sag er det med de ældste For- og i virkelig Historie-skrivning. Det gamle Testaments historiske Bøger, Herodots Werk, Saxos Historie, de islandske Sagaer ere ikke Sagn men

Folkedigtningens yngre Fremtrædelsesform, den egentlige Folkepoesie er i Indhold ikke forskjellig fra den ældre. Folkevisen slutter sig nærmest til Sagnet, Eventyret derimod (om hvilket der i en prosaisk Læsebog ene kan være Tale) nærmest til Mythen. Folkepoesien opgiver ligesaa lidt som Sagnet og Mythen Fordringen paa Sandhed, men dertil knytter sig endnu en anden Fordring, idet den skal være underholdende, hvori Skjønhedens Idee og Bevidstheden om Poesiens og den poetiske Sandheds Selvstændighed allerede før en Deel er tilstede. Man maa nemlig vistnok antage, at Bevidstheden paa dette Standpunkt allerede ret godt veed at gjøre Forskjel paa factisk og poetisk Sandhed, men herved taber den sidste aldre Auctoritet og kan kun gjøre sig gjældende ved sin egen indre Skjønhed. Følgelig kan Fremstillingsformen ikke her, som ved Mythen og Sagnet, være ligegyldig, og heraf fremgaaer Folkepoesiens episke Element, hvis Begreb man imidlertid i Eventyrene ikke maa udstrække for vidt. Ikke blot hvad der ved historisk Overlevering ligesom er gaaet over fra Sagnet og Mythekredsen i Eventyrene, hvoraf disse indeholde ikke faae Spor, men alt, hvad der kan kaldes ideelt Stof, det Godes Kamp med det Onde, overnaturlige Magters Virksomhed i Menneskelivet, menneskelige Lidenskab, karakteristiske Individualiteter og deres Gyne til at gjøre sig gjældende, Lykens Omverlinger og Skjæbnens Vælde, alt dette er af mythisk Natur i den folkelige Fortælling. Episk er derimod

virkelig Historie grundet paa Sagn, Preven i det Niemed at levere en paalidelig Historie og udsønde det factiske Utrolige, altsaa med Kritik, Skjøndt det er en anden Kritik end vor. Mod disses Benyttelse i en dansk Læsebog kan der ligesaalet være Noget at indvende som mod at lære Børn Bibelhistorie, da der i dem ikke er Andet at forstaae end hvad Fortællingen ligesom indeholder.

Indklædningen og Fremstillingsformen, Fortællingens Livlighed, Dialogen, de indstroete Vers, endelig det Heles Eenhed i Anlæg og Plan, hvilket Sidste dog (som overhovedet det episke Element) er af langt større Betydning i Biserne end i Eventyrene, hvor det alt var givet med det mythiske Stof eller umiddelbart fremgaaer af dette. Mangt et Træk i Eventyrene, som ved første Biekast maa synes at udgjøre en reen tilfældig og ubetydelig Bestanddeel af Indklædningen, lader dog let en dybere mythisk Betydning skinne igjennem, som, for at anføre et ret paafaldende Exempel, Møllens Klippe klappe i Eventyret om Gnebærtræet (som ogsaa Kierkegaard etsteds har hentydet paa), hvorved Digteren i reen mythisk Aand antyder Hverdagslivets rolige Gang midt under de aandige Magters frygteligste Kampe.

At nu Eventyr for de fleste Børn have noget særdeles Tiltrækkende, er en Kjendsgjerning, men vil man heraf slutte, at deres Indflydelse paa den barnlige Sjæl er ubetinget gavnlig, ja at den er den eneste, som gjør Gavn, saa maa man dog først have undersøgt, af hvad Art huii Interesse er. Det er ikke det Mythiske i Eventyret (som det Ideelle her kan kaldes), der interesserer, thi Børnet har ingen concret Bevidsthed om de Magter, der beherske Tilværelsen, ingen Følelse af deres Immanents i Verden, da det jo ikke engang kan forestille sig Gud anderledes end i hans transcendent Forhold eller som en Mand oppe i Himlen. Men det er heller ikke det Episke, thi til at modtage noget ordentligt Indtryk heraf udfordres æsthetisk Smag, som i denne Alder endnu aldeles ikke er udviklet; det er kun Begivenhederne, der spænde, og man kunde uden Fare for at kjede eller mishage sammensmelte Mariebørnet og den kloge Else i eet Eventyr. Det er ikke Digtningens Sandhed, der føles, thi Børnet kjender ingen anden Sandhed end den factiske, og at bilde det ind, at Fortællingen i denne Betydning var sand, selv om Noget vilde

forsøge derpaa. (Hr. Rogind synes næsten at ønske det), vilde sikkert ikke lykkes, for ikke at tale om, at det heller ikke vilde føre til Maalet, da den factiske Sandhed er et Begreb, som, eensidig fastholdt, er incømmensurabelt med al Poesie. Men det er heller ikke Digtningens Frihed, thi hvo der har opfundet Eventyret, og hvor gedt han har gjort det, og hvor stor Dygtighed der hører til, er Spørgsmaal, hvorom Barnet aldeles ikke bekymrer sig. Hvad der i Eventyrene tiltaler Børn er ene det Phantastiske som saadant, der ved sin Nyhed og Forskjellighed fra alle bekjendte Omgivelser, ved sin fremmede Billedverden sætter Nysgjerrigheden i Bevægelse, ængster og lokker Indbildningskraften og giver Sjælens uvirksomme Drommelis Indhold. Et Eventyr opfattes paa een Maade af Børne og paa en anden af Børn, er en Sætning, som baade ved Erfaring og ved en Smule Eftertanke maa blive indlysende for Enhver. Den Børne opfatter dem efter deres historiske Betydning og interesserer sig væsentlig for det ideale Billede af Virkeligheden, som Folkeaanden har nedlagt deri, altsaa for det Fornuftige, thi dette er det Virkelige. Barnet derimod seer noget Andet end Virkeligheden deri, og herpaa grunder Interessens sig, altsaa netop paa det Ufornuftige. Det er en orkesløs Bestjæftigelse for Phantasien, med Bevidsthed om at det kun er en saadan, som, naar den understøttes af Skolens Alvor, vil bibringe Børn den Mening, at man dermed foretager sig noget Priisværdigt.

Hvad her er sagt om Folkeeventyret, gjælder ogsaa om Andersens Eventyr, blot med den Forskjel, at den nysomtalte dobbelte Opfattelse, fra Børns og fra de Børnes Side, her med Bevidsthed er erkjendt og benyttet, og denne deres kunstneriske Tvetydighed bidrager ikke Lidet til at forhoie deres ciendommelige poetiske Skjønhed. Men at de tillige skulde have pædagogisk Betydning, er en Røes, som det vist aldrig er faldet Forfatteren ind at gjøre Fordring paa, og skulde

han ikke destomindre en smut Morgenstund erfare, at han var udnævnt til Gesmedlem af et eller andet pædagogisk Selskab, saa vilde han vist næppe kunne Andet end smile over en saa uventet Gæ.

En Mening, som jeg ikke erindrer at have læst nogensteds, men som man i Conversation og Dispute ikke sjelden støder paa, er den, at der mellem Slægtens og Individets Udvikling hersker en nøiagtig Analogie, saa at Livets Aldre staae i et bestemt Forhold til Historiens Perioder, og at Udviklingen bør tage Hensyn hertil. Den individuelle Aand skal altsaa i Barndommen og Ungdommen næres ved de samme Midler, hvori den menneskelige Aand i Slægtens tidligere Perioder fandt Næring. Denne Anskuelse, der synes at ignorere de nærmeste Omgivelsers Indvirkning som det, hvorved den individuelle Forestillingskreds er betinget, og vil have den filosofiske Sandhed, at Individualiteten er en Mikrokosmos, tillige betragtet som en historisk Sandhed, maa misfjende baade hvad Individualiteten og hvad Historien er. Menneftslægtens indre Historie er en organisk Række af den almindelige Fernuftidees Aabenbaringsformer. At betragte Oldtidens eller Middeltalderens aandelige Liv, i Kunst og Poesie, i Lovgivning og Statsbestyrelse, i Religiositet og Heltebedrifter -- som Borneverk, vilde være een af de latterligste Synsmaader, jeg kunde tænke mig. Individualiteten er derimod i sit Udspring particulær som et tilfældigt Product af de nærmeste Paavirkninger og af Temperamentet. At arbejde sig ud af den abstracte Subjectivitets tilfældige Bestemmelser, at overvinde sin Particularisme, at finde det Almenmenneskelige i sig selv og at gjøre den almindelige Bevidsthed til sin egen, er Maalet for Individets Uddannelse, som først da naaer sin Betydning som Mikrokosmos. Men dette kan kun skee gradviiis, idet Bevidstheden først sætter sig ind i den nærmeste Omverdens Bestemmelser og erkjender disse i deres

objective Betydning og Gyldighed, som er Forstandens Standpunkt, og dernæst efterhaanden udvider sin Synskreds, indtil den omsider naaer den Indsigt, at hiin objective Sandhed dog kun er relativ og betinges ved Menneskets almindelige og absolute Bestemmelse. Individet har her først tilegnet sig sin Tidalders fornuftige Bevidsthed, idet det har faaet Sands for det Almindelige, og nu først kan der være Tale om en Opfattelse af dettes historiske Fremtrædelsesformer. At begynde med Menneskeslægten's Begyndelse er fra Individualitetens Standpunkt netop at begynde bagfra. Men da de Digtninger, hvori den menneskelige Aand udtaler den almindelige Fornuftidee, stedse have Nationalitetens Præg, og denne ligesom Individualiteten i sit Udspring er particularistisk, saa skal maaskee det Nationale i Folkepoesien netop være det passende Dannelsesmiddel for den unge Individualitet. Vist er det, at Nationaliteten, fastholdt i reen Abstraction, ligesom den abstracte Individualitet, er et reent negativt Begreb. Et Folks virkelige nationale Liv er derimod en særegen Utringsform af det Almindelige og Nationalitetens Udvikling en Kamp for at bringe denne sin Particularitet i Samklang med Verden's historiens Genius, en Kamp, der er saa haard, at den nationale Aand endog for en Tid maa fornegte sig selv. Deresom Bestræbelsen fuldkommen lykkes, saa bliver Nationaliteten Bærer af en verdenshistorisk Idee og Folket en verdenshistorisk Nation, idet dets Nationalhistorie bliver en Epoche i Verden'shistorien. Og ligesom Individualiteten ikke skal gaac tilgrunde, fordi en almene fornuftig Verden'sbetragtning gaacer op for Bevidstheden, men blot nedsættes til et underordnet Moment og derved egentlig først naae sin absolute Betydning, saaledes skal ogsaa Nationaliteten bevares, ja først komme til sin fulde Ret i det civiliserede Folks Fremtid. Skal det nu være denne concrete Nationalitet, som skal tiltale Børn, saa gjælder herom det Samme, som ovenfor er sagt om det Al-

mindeliges Forhold til Individualiteten. Skal det derimod være den abstracte, saa maa herved for det Første bemærkes, at man da maatte holde sig til vor egen Folkedigtning og ikke levere en Anthologie af alle Nationers, som hverken er det Ene eller det Andet. For det Andet er sely hos den enkelte civiliserede Nation Folkepoesiens Tidsalder længst forbi og de Paa-virkninger, der betinge Individets empiriske Forestillingskreds, nu ganske andre, og er det formegnet forlangt, at den særegne Bevidsthed, før den er kommen til Modenhed, skal kunne fatte det Almindelige, saa er det en ligesaa overdreven Fordring, at den ene particulære Bevidsthed for sin Modenheds Alder skal forstaae den anden. Det Enkelte horer dog i det Mindste efter Begrebet ind under det Almindelige, men det Særegne har netop sit karakteristiske Kjendtegn i gjensidig Udelukkelse; sin Forsoning kan det kun finde gennem det Almindelige.

Men, vil Hr. Rogind indvende, hvem taler ogsaa om at forstaae? „Man vende sig en Stund mod Sandsen, man ile ikke saa stærkt med at forvandle Sands til Reflexion, man tvinge ikke Reflexionen ud af Sandsen, før den barnlige Til-egnelse er færdig med sit Arbeide og Erfaringen moden til at føde Forstanden!“ Lad os altsaa see, paa hvilken Maade det overhovedet er muligt at øve Sandsen som saadan, og hvori dennes Udvikling kan bestaae. Sandsens Dygtighed maa dog vel vise sig deri, at den opfatter skarpt og bestemt. Men Sandseggenstanden har som saadan ingen Bestemthed i sig sely, men kun i et Forhold, og til at opfatte dette udfordres noget Andet end den blotte Sandsning, hvis Sikkerhed stedsse grunder sig derpaa, at det, der sandses, henføres til et Andet. I denne Betydning øves BARNETS Sandses meget tidligt, endog før det kan tale, ja Fremgangen heri er endog uadskillelig derfra, og man kan (at sige, hvis man finder det fornødent) befordre denne Øvelse paa flere Maader, f. Ex.

ved at forevise Billeder. Man vil da hertil benytte Ufbildninger af saadanne Gjenstande, som Barnet tidligere har seet og her kan gjenkjende, hvoraf der da snart vil udvikle sig en Forestilling, som i Fremtiden bliver det Middelpunkt, hvortil alle Sandsegjenstande af samme Art henføres. Derimod vil man ikke forevise Ufbildninger af fremmede og ubekjendte Gjenstande, da disse kun kunne foranledige vrangte Forestillinger og Misforstaaelser, f. Ex. ved at antage en Kameel for en Hest, hvorved Barnet ingen Forestilling faaer om Kamelen, medens Forestillingen om Hesten forvirres. Al Dvælse af Sandsen bestaaer altsaa i Gjenkjendelse og Adskillelse og foregaaer ved Hjælp af en tiltrædende hoiere Aandsvirksomhed, Forestillingen, hvorved den blotte Sandsning som saadan allerede er ophørt og har givet Plads for Sandseerkjendelse, ved hvilken det først bliver muligt, at Erfaringen kan begynde, thi Erfaringen er i sit Væsen en Erkjendelse. Vil man derimod beskæftige Barnet med en overdreven Mængde Ufbildninger af ubekjendte Gjenstande, saa kan dette maastee nok være underholdende, men vil dog snarere sløve end skjærpe Sandsen. Dette følger ligesom af Sandsernes Natur og Bestemmelse som Erkjendelsessevner, idet de, som alle menneskelige Evner, lide ved at anvendes udenfor deres Bestemmelse. Hvad nu her er sagt om de udvortes Sandser, gjælder paa et senere Trin af Barnets Udvikling ligesaavel om den indvortes Sands eller Anskuelsen. Den har sit Stof i Indbildningskraftens Forestillinger, men den Dygtighed og Livlighed, hvormed de opfattes, beroer paa den Betydning, de faae for Subjectet. Det er denne Betydning, som da de selv ligesom Sandsegjenstandene mangle Bestemthed, stiller dem i det bestemmende Forhold; den er selv egentlig en anden Forestilling, som de henføres til, og fremkaldes ved en anden Evne, nemlig Forstanden. Det er overhovedet en af Psykologerne tidt nok gjendreven Wildfarelse, at en enkelt Sjæle-

evne nogenſinde virker ifoleret uden de andres Medvirkning, og at den vaagne og ſunde Bevidſthed ikke ved enhver virkelig Akt ſkulde være tilſtede med alle ſine Kræfter. En blot anſtuende Aandſtilſtand, hvorved Forſtanden bliver uvirksom, kan vel i viſe Momenter finde Sted, men en Aandsvirkſomhed, ved hvilken Anſtuelseevnen ſkulde kunne dannes eller udvikle ſig til Beſtemthed, Sikkerhed og Klarhed, kan dette aldrig være, thi den anſtuede Foreſtillings Beſtemthed beroer paa den almindelige Betydning, hvori den opfattes, og uden denne kan ingen levende Opfattelse finde Sted. Hvad Hr. Rogind kalder Phantasieforeſtillingens Beſtemthed i det Enkelte, er en Uting, thi det Enkelte er ikke enkelt uden i Forhold til det Almindelige, ligesom dette kun er almindeligt i Forhold til hiint, og kun i dette Forhold har det Enkelte ſin Beſtemthed. Vel er det ſandt, at det almindelige Begreb, uden Anſtuelse i det Enkelte, for Barnet bliver et tomt Navn, men ligesaa viſt er det, at den ifolerede Foreſtilling uden almindelig Betydning bliver en Drom. Vil man nu lægge an paa udelukkende at uddanne Anſtuelsen hos Barnet og forſætlig unddrage enhver Forſtandsvirkſomhed ſin Veiledning, ſaa vil Forſtanden arbeide paa egen Haand og rimeligviis danne ſig vrang Begreber og Ferdomme, ſom kunne være af forſkjellig Art, deels paa Grund af forſkjellige Individualiteter, deels ogſaa ifølge den i en Kreds af Børn tilfældig herſkende Tone. Det kunde tænkes, at Forſtanden gjorde ſig gjældende i Opposition mod de poetiſke Fortællinger, hvori den ingen Betydning kunde ſee, og at Børnene, paavirkede ved Opdragelſen, ved de andre Underviisningsgjenſtandene eller ved deres Omgivelſer udenfor Skolen, havde den poetiſke Lærer til Bedſte. Dette Tilfælde vilde være farligſt for Læreren. Men i den yngre Alder er en anden mere poſitiv Virkning af Eventyrene paa det barnlige Sind rigtignok ſandſynligere. At nemlig diſſes ſande Betydning er abſolut ufattelig for Børn, troer

jeg ovenfor at have beviist. Dette forhindrer imidlertid ikke, at Børn kunne finde Fornoielse i at sysselsættes med den blotte Anskuelse af disse Drømmebilleder, da dette ingen Anstrengelse fordrer og er desto rigere paa Nydelse. Hvilken Betydning de have for Børn, er ogsaa ovenfor antydet; det er det Phantastiske som saadant, der giver dem Interesse. Sysselsættes nu Børn idelig paa denne Maade, saa vil en ørkesløs drømmende Phantaseren blive dem til Bane og bortvende deres Opmærksomhed fra Livets virkelige Forhold. De ville ved Alt, hvormed de skulle bestjæftiges, gjøre Fordring paa en behagelig Underholdning, blive ligegyldige mod enhver Erfaring eller Kundskab, der ikke ligesrem tiltaler dem paa hiin vante Maade, og finde enhver Anstrengelse for at tilegne sig Noget af denne Art besværlig. Forstanden vil under denne Phantasieanskuelsens Hændsen heller ikke forblive aldeles uvirksom, men ogsaa vide paa sin Maade at bringe sig sin Følelses Indhold til Bevidsthed. Der vil opstaae den Forestilling hos Drengen, at Alt, hvad hans Forældre og Lærere paalægge ham og fordre af ham, er kjedeligt og tørt, og at hans danske Lectie er det eneste Interessante, der som saadant har Krav paa hans Agtelse; at dette maa være noget Fortræffeligt og Herligt, kan han saameget mindre tvivle om, da Læreren i Dansk med saa stor Iver og Alvor stræber at indprente ham det. Hans Lede ved de andre Gjenstande vil ikke kunne overvindes ved Betragtningen af deres Betydning for Livet, thi at der allerede i denne Alder skulde være en saa levende Følelse heraf tilstede, er for meget at forlange, og da Fuld ikke kan tilveiebringes ved Evang alene, saa skulde det undre mig, om man ikke snart vilde spore en mærkelig tiltagende Dovenskab i Skolen. Naar Eventyrene ere udtømte eller blive Disciplen for barnagtige, naar det virkelige Liv, der ogsaa har sin phantastiske Baggrund, som hviler i Mulighedens Rige, begynder at tiltale ham igjennem sine Fornoiel-

fer, saa ville Romanerne, hvis Tillokkelse er saa grundigt forberedt, træde i Stedet og troligen fortsætte det begyndte Udelæggelsesverk. Jeg antager det ikke for nødvendigt at inklade mig paa nogen bredere Udmaling heraf, da enhver Læser let selv vil kunne fortsætte disse Betragtninger*).

Forøvrigt troer jeg ikke ved det her Udviklede at have udsat mig for den Misforstaaelse, at jeg skulde ansee enhver blot underholdende Lecture eller mundtlig Meddelelse til Værn for skadelig, eller enhver Time og ethvert Dieblit, der ikke ligesom frem har bidraget til deres Egners Udvikling, for bortodslæt (dette kunde snarere synes at være Hr. Røgindes Anskuelse end min), eller fordre, at man aldrig maatte gjøre dem bekendte med Noget, som de ikke strax kunne forstaae til Bunds, en Fordring, der vilde faae nogen Lighed med den Beslutning, ikke at gaae i Vandet, før man kan svømme. Jeg antager tvertimod Morstabslæsning for ligesaa tilladelig som Leeg, og da en dansk Læsebog kun middelbart har det Formaal at belære ved sit Indhold, saa er her ingen Grund til at udelukke ethvert blot underholdende Stof, være sig af Folkedigtet eller af den nyere skønne Litteratur, da dette ligesaa vel bidrager til Opnaaelsen af det umiddelbare Diemed, Tilnærmelsen af sproget. Men dette er noget ganske Andet end forsættelig at ville udelukke alt Forstaaeligt og troe herved at kunne modne Erfaringen, som om der til Erfaring ikke horte Forstand, at lede Barnets Opmærksomhed bort fra det virkelige Liv og ind i en phantastisk Tryllekreds i den Mening derved at aabne Blikket for en høiere Verden og for det Evige, som om dette Intet havde med Virkeligheden at gjøre, at styde den sidste til Side som „den forgjængelige, ideeløse Endelighed,“ en Anskuelse, som i sin Consequens bliver blasferet, og fremfor Alt burde være uden Indflydelse paa Børneopdragelsen.

*) Hof. Poul Møller paa det anførte Sted.

IV.

Fablen forekommer allerede i Folkepoesiens Tidsalder og synes at staae paa Overgangen fra denne til den litterære Kunstpoesie. I den Henseende viser den sig imidlertid paa faldende forskjellig saavel fra Eventyret som fra Sagnet og Mythen. Medens nemlig disse ideelle Indhold altid er dunkelt og giver Oldgransere og Mythesfortolkere nok at bestille, saa lader derimod Fablens Betydning sig overmaade let og beqvemt affærdige ved et *fabula docet*. Men dette berøer dog halvveis paa en Misforstaelse af Fablens Væsen. Denne viser sig nemlig, nøiere betragtet, som et af de ældste Forsøg i Satiren; det var ikke for Intet, at Delphierne slæge *Utesp* ihjel; det var Stadsfaturieren, der oppebar sine extraordinaire Indtægter; Skolemestermoral slaaer vist ingen Mand ihjel eller bringer noget adstadigt Publikum udaf sine Felder. Fablen er derfor ingenlunde saa fattig en Digteart, som den ved første Blik kunde synes; den kan endog udfolde sig i temmelig storartede Former, som i *Batrachomyomachien* og *Reineke Foes*. *Fabula docet* grunder sig altsaa paa den samme eensidige Fortolkning, som *Holberg*, enten det nu var paa Skromt eller for Alvor, saa ofte anvendte paa sin egen Satire, idet han vilde have den betragtet som en Moraliseren. En saadan Misforstaelse af Fablens Væsen lægge ogsaa adskillige moderne Fabeldigtere for Dagen, idet de ligesvem lægge an paa en moraliserende Allegorie, medens Andre under Navn af Fabler levere el Slags *Dyre=Zdyller*, paa hvilke jeg kun har det at udsætte, at de tiltage sig Navn af en Digteart, til hvilken de slet ikke høre. Hvad nu Fablens Hensigtsmæssighed for Børn angaaer, saa er det vist, at den giver dem en behagelig, munter og uskyldig Underholdning, kun vente man sig ikke for meget af den moraliske Belæring, som det overhovedet er misligt, at ville anvende et *Uand=bert*

til en anden Bestemmelse end Forfatteren har havt dermed. Hvis man f. Ex. vilde indprente Børn, hvormegen Skade et ubesindigt Ord kan forvolde, en Lære, som for dem netop har stor praktisk Betydning, saa vilde det dog være en forunderlig Omvei, istedenfor at gjøre dem dette anstueligt i et Exempel af det virkelige Liv, at fortælle dem Bidpais Fabel om Skildpadden og de to Wender, og tilmed, hoilken trivial og aandløs Forklaring af den gode Bidpais Fortælling! Skal det endelig gaae løs paa en Forklaring, saa vilde jeg dog ikke sige: „denne Fabel lærer, hvor meget Ondt et ubesindigt Ord kan afstedkomme,“ men hellere: „denne Fabel gjør Nar af saadanne Solpere, som aldrig betænke, i hvad Selstab de ere, og troe, at de skulle give enhver Gadedreng, som skjælder dem ud, hans Grovheder tilbage.“ Overhovedet anseer jeg det for ønskeligt, at Børnene føle Fablens sande Betydning, hvilket endog uden Forklaring vist ikke er saa vanskeligt at opnaar, naar blot to Ting iagttages: først, at Fabelen ikke mangler Point og Vittighed, hvad der rigtignok ved mange af de moderne moraliserende Fabler er en meget følelig Mangel, og dernæst, at de Daarstaber, hvorover Fabelen gjør sig lystig, ikke ligge udenfor Børns Erfaring, som det er Tilfældet med en stor Deel af Lessings Fabler.

V.

Jeg kommer nu til den af Hr. Røgind saa haardt medtagne moralske Fortælling. Han forekaster den, at den gjør Digtningen til en Klædning, man for et Syns Skyld giver den moralske Betragtning paa, at Personerne ikke ere Mennesker men Abstractioner, at den ingen Sammenhæng sætter mellem Individualiteter og Handlinger eller Begivenheder, hvorved den ene sjælelig bestemmer den anden, at den betrag-

ter Forsynet i Guds Klokkes Mæner, idet den altid lader Dyden finde sin Belønning og Lasten sin Straf og saaledes prædiker en i Bund og Grund fordommelig pharisaïsk Moral, endelig at den er kjædelig. De første Aakter ere objective, den sidste derimod subjectiv, forsaavidt det er en Smagsyttring, men jeg haaber dog snart at overtøde min ærede Modstander om, at jeg ikke derfor antager den for udisputerlig. Over hovedet skal jeg tillade mig at bemærke, at om Hogen skulde finde det ønskeligt, at den hele ikke uvigtige Gjenstand af Hr. Rogind var behandlet med lidt mere Alvor, saa vilde han fortrinligvis i dette Stykke, men ellers ikke alene i dette, finde Støttestykker for sin Klage, thi Forfatteren har aabenbart ikke anset det for Umagen værd at gjøre sig bekjendt med den Litteraturgren; han brød Staven over. Vi ville forsøge at drøfte Sagen lidt noiere.

At Mennesket ikke som den vilde Plante kan overlades til sin egen naturlige Udvikling, men maa opdrages, er en Sandhed, hvis Anerkjendelse er ligesaa gammel som Culturen. At Opdragelsens nærmeste og væsentligste Opgave er at uddanne de moraliske Aulæg, er en anden Sandhed, som nu næsten i to Aarhundreder har været dybt følt i det civiliserede Europa, og skulde det med Rette kunne paastaaes, hvad jeg har hørt af flere, at en Slaphed i denne Følelse i vore Dage har begyndt almindelig at yttre sig, saa vilde Følgerne heraf snart blive følelige. I en Tid, der aandigt er saa stærkt bevæget som vor, da deels den rige Litteratur, hvis Indflydelse enten allerede er eller i de nærmeste Generationer vil blive udstrakt til alle Stænder, deels det offentlige og politiske Liv, som nu Alle ere kaldede til at deeltage i, virker saa stærkt paa Gemytterne, da Enhver i sin Stilling føler sig i umiddelbart Forhold til det Almindelige, der giver hans Beskæftigelse en forhøiet Betydning, saa der for den Enkelte næppe gives noget mere, som han kan kalde Hverdagsliv, me-

dens paa den anden Side Dannelsen medfører større For-
dringer til Livet og dets Nydelser, som ligeledes for den Dan-
nede have en høiere og dybere Betydning: i en saadan Tid,
siger jeg, ere faste Grundsætninger af større Vigtighed end
nogensinde. Thi hvor Sindet henrives af saa mange Inte-
resser, kan netop det Eine, som er fornødent, lettest tabes af
Sigte; netop fordi den Enkelte føler Gæernes og det Almin-
deliges Magt, finder han sig ogsaa indviklet i dettes Dialek-
tik, der stedse ligesaa villigt træder i Lidenstabens som i Sand-
hedens Tjeneste. Skal han ikke lidensabeligt miskjende sit
sande Formaal og stræbe efter et underordnet, eller i Valget
af Midlerne forgrube sig og nedværdige sit bedre Selv, da er
det vist af høieste Vigtighed, at der med det uudslettelige
Mærke, han medbringer fra det fædrene Huus, er indpræget
ham dyb Agtelse for det moralsk Rigtige og for Samvittig-
hedens Stemme.

Den moralske Følelse, som egentlig kun er en anden Be-
nævnelse paa Samvittigheden, er det Opdragelsens Opgave at
oplive og uddanne. Derimod har den intet Kald til at ud-
rydde Lidenstaberne, thi disse ere i og for sig ikke syndige, da
de Intet indeholde, som ikke tillige er indeholdt i den moralske
Følelse. De komme først i Strid med denne, naar de vil-
kaarligt ville udelukke noget af dens Indhold, og Driften
hertil er Driften til det Onde, der, ligesom Driften til det
Gode, kun er een. Denne skal Opdragelsen bekjempe; de
mangfoldige Drifter, Begjeringer og Lidenstaber derimod, som
i sig hverken ere gode eller onde, skal den kun veilede ved at
forhindre, at de gjøre sig gjældende udenfor deres Bestem-
melse. Den simpleste Maade, hvorpaa dette kan skee, er ved
Forbuds og Forbud, og Opdragelsens tidligste Opgave bliver
at vænne Barnet til Lydighed. Men herved er det umuligt
at blive staaende, thi der kommer en Tid, da Eleven vover
Opdrageren over Hovedet og veed at sætte Ligt imod Magt

for at unddrage sig en despotisk Løbs Fordringer, og udelukkende at stole paa Banens Magt vilde være høist usikkert, især naar man betænker, hvor mange fremmede Indskydelser Eleven er underkastet, som det kun meget usuldkomment staaer i Opdragerens Magt at bevogte. Det ligger derfor i Sagens Natur, at man tidligere eller sildigere maa staae Lydigheden og den gode Villie et Støttepunkt i BARNETS egen Overbeviisning. Den meest gemytlige Formaning vil i denne Henseende udrette Lidet eller Intet, da den kun kan bevæge sig i almindelige Begreber, som mangle den for BARNET nødvendige Ansfuelighed. Foredraget af Pligt læren udretter ligesaa lidt; BARNET har allerede ved sine Foresattes første Befalinger og Forbud lært at kjende Forskjel paa Godt og Ondt, og denne Kundskab udvides herved, men saa vigtig som denne Gjenstand er i Religionsunderviisningen, der vel at mærke er en Underviisning og ingen Opdragelse, saa ringe er dens Betydning for Opdragelsen. Skal BARNET indsee, at Opfyldelsen af de Ældres Fordringer sigter til dets sande Vel, saa maa dette gjøres ansfueligt i Exempler af den virkelige Verden, hvori det lever. Dette gjør den moralske Fortælling. Det er en Digtning, som tager sit Stof af BARNDOMMENS Verden, der ligesaa lidt som nogen anden Deel af det virkelige Liv mangler poetisk Indhold, men har sine Lidenskaber og Forviklinger, sine Sorger og Lyksaligheder, der for BARNET ikke have ringere Betydning, end de, vi i Revuelitteraturen see skildrede, have for os. Det er imidlertid ikke absolut nødvendigt, at Fortællingens Hovedpersoner skulle være Børn, thi ogsaa for de Voksenes Liv har BARNET et aabent Blik, kun at det opfatter det paa sin Maade, og denne Maade mangler heller ikke sin Sandhed og Berettigelse. Derfor er Virkningen af en god moralsk Fortælling paa det barnlige Sind den samme, som en god Revue har paa den, der besidder sand

Dannelse; det er Følelsen af Hverdagslivets indre Poësie, som er uadskillelig fra dets ethiske Indhold *).

Men, siger Hr. Rogind, den moralske Fortælling prædiker Stinkhellighed, idet den gjør Forventningen om Belønning og Straf til Drivesjæde for Børnets Handlemaade. Denne Paastand har i det Mindste ikke Erfaringen for sig, thi Enhver, som kjender noget til de næstferegaaende Generationers Physiognomic, vil vist indromme, at vore Forældre, som vare opdragne under idelig Anvendelse af Campes og Salzmanns moralske Fortællinger, mindst af Alt vare Pharisæere, og vore Bedsteforældre, som havde opdraget dem, en muligt endnu mindre. Men for at komme Sagen nærmere, saa lader det sig ikke negte, at den moralske Fortælling i Forhold til Moralphilosophiens Resultater ekstræder med en noget eensidig eydaimonistisk Charakter. At vor moralske Wandel ogsaa i dette Liv finder sin Belønning eller Straf, er imidlertid, om end en eensidig Sandhed, saa dog en Sandhed, og da det nu netop er den eneste Side af det moralske Sande, Børn virkelig kunne fatte, saa kan jeg ikke indsee, at der skulde være noget Ondt i foreløbig at gjøre denne gjældende. Den grunder sig paa Forudsætningen af en fornuftig Orden i Tilværelsen, altsaa netop paa Følelsen af det sande Evige i Menneskelivet, der ikke svæver over dette som noget fremmed Hiinsidigt men lever og vores midt iblandt os. Gensidig er den kun, forsaavidt som den deels har Blikket nærmest rettet paa den guddommelige Lovs Virksomhed her i Verden, og derfor maaskee i visse Momenter kan helde til at betragte den evige Retfærdighed som afsluttet paa denne Side Graven, deels

*) Skulde Nogen finde disse Paastande for stærke, saa er det et Beviis paa, at de have glemt deres egen Børnelærdom, hvilket jeg i vor bevægede Tid er langt fra at fertænke dem i, saastemt de ikke ere Børneopdragere.

overseer det deterministiske Element i Christendommen, som Kirken har anerkjendt i Læren om den guddommelige Naade. Men mod den første Gensidighed har Barnet tilstrækkelig Modsvægt i sine positive Religionskundskaber, og den sidstnævnte Sandhed maa man i ethvert Tilfælde lade staae hen til den modnere Alder, da den er absolut ufattelig for Børn. Det er overhovedet en ugrundet Frygt, at Tilbøieligheden til en vis mindre alsidig Opfattelse af Sandheden skulde være farlig i en Alder, for hvilken saavel enhver systematisk Betragtning som Alt, hvad der kan kaldes Eviol, er fuldkommen fremmed. Dersom den moralske Fortælling f. Ex. lod Dydens Belønning bestaae deri, at Forældrene gavede det artige Barn Penge til Slikkerie, saa maatte man vistnok tilstaae, at den prædikede en daarlig Moral, men at fremstille levende for BARNETS Phantasi, hvorledes dets Forældres og øvrige Omgivelses og dermed dets egen Tilfredshed er betinget ved dets Opførsel, og at det ved at forhærde sit Sind heri mod kun volder sig selv Sorg, det er hverken mere eller mindre end ad den simpleste og naturligeste Veie at kalde Samvittigheden til Live, og dette kan aldrig fortjene Daddel.

At nu Digtningen i den moralske Fortælling ikke selv er Diemed men tjener som Middel for et andet, lader sig ikke negte, men skulde dette i og for sig være forkasteligt? Har da Noget stødt sig over, at Poul Møller i sin Afhandling om Sjælens Uddødelighed indflettede en novelleagtig Dialog, eller at S. Kierkegaard saa ofte lader Speculationen og Livsphilosophien fremtræde i Digtningens Klædning? Og dog har denne Form her kun været begrundet i Forfatternes Individualitet, uden at just Læsernes Læsning nødvendigvis krævede den. Hvor meget mere maa den da ikke være reiserdiggjort, hvor den sidste Bevæggrund træder til med bydende Nødvendighed?

Er. Røginds øvrige Ankeposter med den moralske Fortælling røbe en total Mangel paa Bekjendtskab med dens Lit-

teratur. Denne har nemlig, som enhver anden Litteraturgren, sine Mestere og sine Fjender. Fusteriet kan enten, som af Hr. Rogind bemærket, vise sig i Mangel paa levende Charakterfildring og motiveret indre Sammenhang, eller i et snevert og eensidigt Moralprincip, der forvevler det Ethiske med en pedantisk Etiquette, eller i et falsk og smagløst Ideal, som svæver Forfatteren for Die og bevirker, at Artigheden falder ud til raffineret Forfkuethed (De to sidste Feil ere især hyppige, hvor de moralske Fortællinger have Forfatterinder), eller paa andre Maader. Men om Fusteriet er her ikke Tale. Mesterstabet viser sig derimod i en med Liv og Sandhed gennemført digterisk Skildring af Barneverdenen med dens mangfoldige Charakterer samt indre og ydre Bevægelser, og en saadan er aldrig kjedelig for Børn, medmindre de Eldre med Glid bibringe dem Affmag derfor, thi vistnok kan Børns Smag, især ved en Smule Spot, næsten ledes hvorhen man vil. Men en god moralsk Fortælling er heller ikke kjedelig for den Børne, der interessere sig for Børnets Forestillingskreds og de bevægende Magter i dets lille Verden, og denne Interesse er vel ingen overdreven Fordring til en Pædagog. Narsom og kjedelig ere overhovedet temmelig relative Begreber. Homer er en meget kjedelig Digter for Damer, men Philologerne kjeder han ligesaa lidt, som han kjedede Grækerne. Svaret paa Hr. Roginds Spørgsmaal: hvor ofte kan man læse en moralsk Fortælling? afhænger af, hvem der forstaaes ved „man“. En Pædagog kan læse en god moralsk Fortælling saa ofte, som nogen Mand kan læse et godt Skrift i sit eget Fag, og hos Børnet vil han vide at vedligeholde den sunde Interesse for de med dets egen Erfaring adæquate Skildringer, hellere end ægge Indbildningskraften ved den eventyrlige Folkepoesies phantastiske Skikkelser, ved hvilke det maaskee til Slutning bliver Hovedsagen, at Læreren selv vil more sig.

Den moralske Fortælling har egentlig hjemme i Børne-

bøgerne, der hidtil have været anseete for uundværlige ved Opdragelsen, da naturligviis ikke enhver Opdrager kan besidde den Bevægelighed i Phantasiën, som udfordres til at gjøre sine Forstrifter anskuelige i Fortællinger. Men ogsaa i Læsebogen vil en Anvendelse deraf være paa sin Plads, da den vil lade Disciplen føle, at Skoleunderviisningen er i Forstaaelse med Opdragelsen, og at Skolens aandige Magt herfen staaer over eller i Modsætning til den, der hersker i Hjemmet.

VI.

Det blev ovenfor viist, at Opdragelsen ifølge sit Begreb bestod i en Udvikling af den moralske Bevidsthed, men tillige blev det antydet, at den i Udførelsen ikke saa bestemt lod sig adskille fra Underviisning. At Opdragerens Indflydelse paa Elevens intellektuelle Udvikling heller ikke er ringe, vil enhver Lærer i hvilket som helst Fag, maastee med Undtagelse af fremmede Sprog, sikkert have hørt Leilighed til at bemærke, da den Lethed og Livlighed, hvormed Disciple, der ellers i Flid og Gyner ere hinanden lige, tilegne sig det Meddeelte, viser sig saa forstjellig efter den forstjellige Begrebsudvikling og dertil knyttede Interesse, som Opdragelsen har vidst at fremme. Hvorledes Opdrageren skal tage fat paa dette, dermed vil han næppe komme i Forlegenhed, da den levende Trang til Oplysning om Livets mangfoldige Phænomener, som ethvert blot nogenlunde opvakt Barn tidlig lægger for Dagen, her byder ham den simpleste og naturligste Veiledning*). Ligesom denne Videlyst, der giver sig tilkjende i Barnets idelige Spørgsmaal, grunder sig paa Følelsen af, at Bevidstheden trænger til et Indhold, saaledes er den ogsaa rettet mod den eneste Region, hvorfra et saadant kan

*) Junf. Poul Møller p. a. Sted.

faaes, den omgivende Verden. Barnet vil vide Vessjed om
 hvad det horer og seer, fordi det føler Trang til at leve et
 indre Liv, men at søge Stof og Næring for dette udenfor
 Virkeligheden finder det i det Mindste ikke paa af sig selv,
 da Naturinstinctet driver Mennesket til at gjøre sig til Herre
 over Tingene, og Barnet har en stærk Følelse af, at det kun
 kan indlade sig med disse, naar det kjender deres Væsen og
 Egenstaber. Vel er den barnlige Videbegjerlighed let at til-
 fredstille og forsker mere efter Aarsager end efter Grunde, men
 har Barnet end ikke paa een Gang forstaaet sin Trang til
 Genhed i Erkjendelsen, saa er denne dog alligevel instinctmæs-
 sig tilstede og nærmer sig stykkeviis sin fuldstændige Virkelig-
 gjørelse. Vil man forsætlig qvæle dette Instinct, saa gives
 dertil intet bedre Middel, end at besjæftige Barnet med et
 phantastisk Gjøglepil, som hverken har Realitet i Sandsever-
 denen eller i Tankens Rige, men en fornuftig Opdragelse vil
 i Overbeviisningen om, at Virkelighedens Love, hvori Barnet
 onsker Indsigt, tillige ere Bevidsthedens og ene stikkede til at
 udgjøre dennes Elementer, snarere yde det al mulig Hjælp
 til at orientere sig i den Verden, hvori det skal leve og virke.
 Og hvad er nu rimeligere end at Læsebogen understøtter og
 fortsætter denne Bestræbelse? Hr. Røgind finder det urime-
 ligt, at Læsebogen skal indeholde Stumper af andre Videnska-
 ber, hvori der gives særskilt Underviisning i Skolen. I den
 særskilte Fagunderviisning maa imidlertid Overfigten steds
 blive Hovedsagen, og sjelden tillader Siden en saadan Dvælen
 ved det Enkelte, at den Ansuelighed, som hos Børn er bedst
 stikket til at vedligeholde Interessesen, derved kan tilveiebringes.
 I denne Henseende kan Læsebogen i Modersmaalet fortræffe-
 lig komme den øvrige Underviisning til Hjælp ved livlige og
 fattelige Fortællinger af Historien, Skildringer hentede fra
 Ethnographien, Geographien, Naturhistorien, Astronomien,
 Brudstykker af Reisebeskrivelser, Fremstillinger af menneskelige

og borgerlige Indretninger og Forhold o. d. I en Alder, da Drengen allerede kan antages at have sat sig tilstrækkelig ind i sine nærmeste Omgivelser, ere saadanne Monographier netop bedst stikkede til at fremme en saadan Udvidelse af Synskredsen, der ad den empiriske Vei kan forberede en fornuftig og concret fylldig Indsigt i Tilværelsens Betydning og Menneskets Bestemmelse. Jeg antager derfor, at de bør udgjøre en betydelig Deel af en Læsebogs Hovedindhold. Derimod anseer jeg ethvert Indhold, som ikke er enten fortællende eller beskrivende, ethvert egentligt Raisonnement for upassende i en Læsebog for Børn. Naar man mindes sin egen Skolegang, saa vil man sikkert indrømme, at f. Ex. de raisonneerede Indledninger til hver enkelt Dyd i Wallings store og gode Handlinger gik indad et Dre og udaf et andet. Raisonnement forudsætter hos den, der skal forstaae det, en ved Erfaring og Dannelselse udviklet Begrebskreds; det bevæger sig i en fremstrædende Række af Tanker, der hver for sig let fremkaldes hos den Ældre, fordi han, uden selv ret at vide hvorledes (thi hvo kan gjøre Rede for sin egen Erfarings Historie?), har levet sig ind i dem i Forveien, og det Nye, han har at opfatte, blot bestaaer i det Sammenhæng, hvori de her ere stillede. Dersom Erfaringen i et enkelt Punkt tilfældigviis svigter, saa bliver dette Punkt i Udviklingen ogsaa for den Børne dunkelt. Hos Børnet mangler den hele her antydede Forudsætning, og om den kan tilveiebringes ved de saakaldte Forstandsøvelser, er et stort Spørgsmaal, som imidlertid ligger udenfer denne Afhandlings Grændser.

Skolefterretninger

for Skoleaaret fra 1ste September 1849.

Nye Foranstaltninger.

1. Efter et Andragende af Rector gav Ministeriet u. 4 Febr. d. A. sit Samtykke til, „at den i den provisoriske Plan af 25 Juli 1845 § 9 paabudne Halvaarsexamen maa for Roskilde Kathedralskoles Vedkommende bortfalde, og at det overlades Skolens Rector efter egen Bestemmelse og fornødne Aftale med vedkommende Lærere at afholde en mindre foreløbig Prøve i de Fag og Klasser, hvor Rector maatte ansee det for hensigtsmæssigt,“ hvilket da og saaledes blev i Febr. og Martsmaaned udført uden Tidstab for den fortløbende Underviisning, da Prøven i hvert af de valgte Fag foretoges og fuldendtes i den for samme sædvanlige Time i vedkommende Klasse, saunt gav ligesaa sikker en Kundskab om Disciplenes Fremgang, som om en fuldstændig Examen med al den sædvanlige Vidtløftighed var bleven afholdt. Ideen til sin Indstilling desangaaende havde Rector hentet fra den lignende Indstrækning af Halvaarsexamen, som efter Programmet for Rønne Skole ifjor var bevilget samme; og de Grunde hvorfor han troede nu ogsaa for Roskilde Skole at burde anbefale den, vare følgende: a) at denne Prøve, som efter sin ældste Bestemmelse kun skulde være skriftlig, siden er bleven udstrakt til alle Fag baade skriftlig og mundtlig, og derved næsten ikke forskjellig fra Hovedexamen, altsaa medtager den dobbelte Tid saavel til dens Afholdelse i Skolen

som for Disciplene til Forberedelsen dertil; hvorimod b) en fortvarende Underviisning uden denne Afbrydelse af een til to Uger i Midten af Skoleaaret vil være dem langt nyttigere, da dog ingen Opfotning i en høiere Klasse i Almindelighed kan skee for ved Enden af hele Skoleaaret, har altsaa ikke givet den Ansporelse for Disciplene til egen Repetition, som naar et vigtigere Resultat kan ventes. Endelig c) moder, ifald en fuldstændig Examen skal holdes to Gange om Aaret, den Ivisl, om der da i den sidste skal examineres i alt, hvad der i hvert Fag det hele Aar igjennem er lært, altsaa to Gange i det første Halvaars Pensa, hvorved Tiden vil blive optaget til en tilstrækkelig Prøve i det sidst Læste, eller omvendt paa Grund af Tidens Indskrænkning kun i dette, og saaledes den Hovedexamen, som dog især maa gjøre Udslaget i Henseende til Disciplenes Opfytning, ikke blive andet, end en Prøve i det sidste Halvaars Pensa. Ogsaa beviste i sidste Vinter Erfaringen tilfulde saavel Nyttien som Tilstrækkeligheden af bemeldte Foranstaltning.

2. Under 15 Jan. d. A. har Ministeriet constitueret Cand. philosophiæ Edoard Erslev til Lærer i Naturhistorien ved Skolen, i den Hensigt, at han deri skulde i det indeværende Skoleaar undervise de 5 nederste Klasser og derefter siden tillige 6te Klasse, paa det at sammes Disciple Aaret efter kunde deri som i de øvrige Fag bestaae den befalede første Deel af Afgangsexamen for at rykke op i den toaarige 7de Klasse, som da kan ventes oprettet. Men da denne Underviisning ifkun vilde udfylde et forholdsmæssigt alt for lidet Antal ugentlige Timer for Hr. Erslev, er det paalagt Rector at anvise ham for det næste Skoleaar de manglende i et andet Fag, hvori han da imidlertid kan have fornøden Tid til at sætte sig ind. Simelærer Holm derimod, som i endeel Aar har besørget den naturhistoriske Underviisning i de fire nederste Klasser, har saaledes, fordi der

ikke var Grund til at dele samme imellem tvende Lærere, maattet afgive disse til Hr. Erslev, hvorimod ham foruden den practiske Regning i begge de nederste Klasser, som han hidtil har besørget, ogsaa er overdraget Kalligraphien i samme.

Endelig 3) har vor mangeaarige agtværdige Timelærer i Tegning, Borgerrepræsentant og Malermester, Dannebrogsmænd Hr. H. J. Ehlers, formedelst Svagelighed fundet sig foranlediget til at opsigge Skolen sin Tjeneste fra 1ste April d. A. og er da efter Bemyndigelse af Ministeriet i hans Sted af Rector antaget til de Skolen kun bevilgede 3 Timers Underviisning i denne Kunst Malermester i Roskilde L. Møller.

Disciplenes Antal

var ved Begyndelsen af dette Skoleaar i alt 66, af hvilke i Slutningen af September 1849 dimitteredes med anbefalende Testimonium til Universitetet følgende 5:

1. **Knud Engelbrecht Walløe**, Søn af Procurator J. J. Walløe i Roskilde.

2. **Sophus Jacob Ludvig Bang**, Søn af Pastor J. W. Bang, Sognepræst til Ferslev og Vellerup, nu til Steenløse og Bero i Sjælland.

3. **Laurids Theodor Hansen**, Søn af Kammeraad C. Hansen, Stiftsfriser og Forvalter ved Roskilde Domkirke, Ridder af Dannebrog.

4. **Hans Frederik Brønnicke**, Søn af Kjøbmand S. Brønnicke paa Borsen ved Roskilde.

5. **Christian Waldemar Stybe**, Søn af afg. Pastor P. D. Stybe, Sognepræst til Hylkinge og Lyndby.

Af hvilke de to første erholdt i examen artium Hovedcharakteren Laudabilis, de øvrige tre Haud illaudabilis. Deres Specialcharakterer vare følgende:

Specialkaraktererne

i

examen artium for De 1849 til Universitetet Dimitterede.

	Danske Udar- betjelse.	Latin.	Latinske Stil.	Græsk.	Hebraisk * et Pœnsum Græsk.	Religion.	Geographi.	Historie.	Arithmetik.	Geometri.	Lydske.	Grammatik.
R. G. Walløe . .	laud.	laud.	laud.	laud.	*laud.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.
G. J. L. Bang .	laud.	laud.	h. ill.	laud.	*h. ill.	h. ill.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.
L. L. Hansen . .	h. ill.	h. ill.	n. cont.	laud.	h. ill.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.	h. ill.	h. ill.
H. F. Brønninge .	h. ill.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	*laud.	h. ill.	laud.	laud.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	h. ill.
C. W. Stybe . .	h. ill.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	laud.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	laud.	h. ill.	laud.	h. ill.

Desuden udmeldtes i efterhaanden i Skoleaarets Lov følgende 6:

af 4de Klasse F. G. Sørensen,
 — — — E. J. Borello, } for at gaae til andre
 — — — Th. D. W. Staahl, } Bestemmelser.
 — 3de Klasse S. S. F. Børresen,)
 — 2den — A. G. J. Gørdike, da Svagelighed forbød
 ham den fornødne Landsanstrængelse.
 og af 1ste — F. W. P. G. Petersen, for at følge med sine
 Pleieforældre til Kjøbenhavn.

Efter Nytaar optoges igjen i 1ste Klasse tre nye Disciple: G. M. Kringelbach, H. W. H. Cappel og i April F. G. Amondsen.

Samtlige nuværende Disciple ere altsaa i den Orden, der efter sidste Charakter=Sammenregning bestemtes, følgende:

6te Klasse, øverste Afdeling.

1. J. F. G. E. Pio, Faderen Capitain og Compagnichef, for Siden paa Als.
2. P. W. Grove, F. Justitsraad og Soldkasserer i Roskilde
3. E. Bache, F. forhen Kjøbmand i Roskilde, nu boende i Kjøbenhavn.
4. D. F. Dbel, F. Provst og Præst til Phanessjord paa Møen.
5. N. A. Sørensen, F. Procurator i Roskilde.
6. J. G. Hansen, F. Organist til Roskilde Domkirke.
7. R. M. G. G. Urboe, F. Procurator i Holbæk.
8. D. S. I. G. Friis, F. Eier af Frihedsgaarden mellem Kjøbenhavn og Roskilde.
9. D. F. Blechingberg, F. Sognepræst til Flemlose i Fyen, død.

10. E. D. Sommer, F. Provst og Sognepræst til Tjæreby og Alslynderup ved Frederiksborg, død.

6te Klasse, nederste Afdeling.

11. P. B. Købke, F. Sognepræst til Paulsker paa Bornholm, død.
12. J. Carlsen, F. Gaardeier og Værtshuusholder i Skibby.
13. C. M. C. Petersen, F. Kammerraad og Eier af Svinninge Mølle i Ods Herred.
14. N. E. Hansen, F. Kammerraad, Stiftsfriver og Forvalter ved Roskilde Domkirke, R. af Ds.
15. J. Ernst, F. Sognepræst til Sønder = Jernløse og Søstrup i Holbeks Amt.
16. P. D. E. Reinhardt, F. Skolelærer i Søby, Boldborg Herred.
17. St. E. Bruun, F. Forvalter ved Roskilde adelige Jomfruktoster (udmeldt sidst i Juni).
18. E. F. Møller, F. forhen Forpagter paa Nastrup.

5te Klasse.

19. C. F. A. Gøricke (ikke studerende), F. Dr. Med. Professor og Overlæge ved Hospitalet paa Vidstrupgaard.
20. E. D. F. Mathiesen, F. Sognepræst til Høiby i Ods Herred.
21. P. H. Heegaard, F. Kjøbmand i Slangerup.
22. N. Frih, F. Kammerraad, borgerlig Raadmand i Roskilde og Forvalter for Kjøbenhavns Stads Gods her i Egnen.
23. B. Hansen, Faderen anført ovenfor ved No. 6.
24. P. Blechingberg, Faderen see ligeledes ovenfor u. No. 9.

4de Klasse.

25. Ph. J. Jeanson, F. Ruffenbager i Roskilde.
26. E. W. Paulsen, F. Etatsraad, Dr. og Professor i Lovlyndigheden, R. af Dbr., i Kjøbenhavn.
27. J. K. Lindhard, F. Kjøbmand i Roskilde.
28. G. G. J. E. Baagøe, F. Apotheker i Kbh., død.
29. E. G. Petersen, F. Sognepræst til Duro ved Holbek.
30. E. E. Rørdam, F. Sognepræst til Dndlose og Søndersted i Holbeks Amt.
31. F. W. Jansen, F. Forvalter paa Bremersvold i Lolland.
32. D. E. Bang, F. Sognepræst til Steenlose og Bero i Frederiksborg Amt.

3die Klasse.

33. G. A. Fabritius de Tengnagel, F. forhen Bogtrykker i Kjøbenhavn, nu Eier af et lidet Landsted ved Roskilde.
34. P. W. E. Hansen, F. Skolelærer i Lyndby, Boldborg Herred.
35. N. Petersen, F. Amtsfuldmægtig i Kjøbenhavn og Kloster skriver for Roskilde Kloster, død.
36. G. J. Peek, F. Skolelærer i Kamstrup ved Roskilde.
37. F. E. Christensen, F. Kammerraad og Forvalter ved Grevstabet Lethrøborg.
38. J. H. W. G. Walløe, F. Procurator i Roskilde.
39. G. A. Dons, F. Cand. juris og Forpagter af Holbeks Ladegaard.
40. H. Grove, F. see ovenfor under Nr. 2.
41. G. R. G. Schiødh, F. praktiserende Læge i Roskilde.
42. H. P. Kornerup, F. Kjøbmand i Roskilde.
43. G. J. N. E. Münster, F. Kammerraad og i Naade entlediget Amtsforvalter i Roskilde.

44. R. P. E. Jensen, F. Chirurg og Barbeer i Roskilde.
 45. A. S. Vorch (ikke studerende), F. Kjøbmand i Roskilde.

2den Klasse.

46. B. H. E. Fich, F. Skolelærer i Greve, Thune Herred.
 47. B. E. Dvirstgaard, F. Proprietair til Gjerdrup ved Skjelstor, død.
 48. H. E. Olsen, F. Palaisforvalter i Roskilde, død.
 49. E. R. H. Lassen, F. Reebslagermester i Roskilde.
 50. E. F. Schulz, F. Sognepræst til Korup og Glim ved Roskilde, død.
 51. E. E. A. Knüppel (ikke studerende), F. Vagermester i Roskilde.

1ste Klasse.

52. G. N. Kringelbach, F. Jordeier paa Amager og Gjæstgiver i Møllehusene ved Roskilde.
 53. E. E. Mathiesen, F. Sognepræst til R. Helsingø og Drøsselbjerg i Holbøks Amt, død.
 54. E. J. C. Lund, F. Sognepræst til Sommerup og Brylle i Fyen, død.
 55. H. B. H. Cappel, F. Stræddermester i Roskilde.
 56. E. G. Grove, F. anført ovenfor ved de ældre Brødre under No. 2 og 40.
 57. F. E. Amonsen, F. Skibscapitain.
 58. H. G. Jensen, F. s. ovenfor u. No. 31, (udmeldt sidst i Juni).

Lærerne de samme som forrige Aar, og have samtliges ugentlige Timer i det sidstafvigte Skoleaar været følgende :

Rector i Latin og Græst 12 Timer
 foruden af og til endeel saavel Grami-
 nations- som i andre Læreres Forsald
 overtagne Underviisningstimer i for-
 skjellige Klasser.

Overlærer Hundrup, i Latin, Græst og Ma- thematik	24	Timer
Overlærer Thrige, i Latin, Græst, Historie og Geographie	23	—
Adjunct Agerup, i Hebraist og Fræst overalt	22	—
Adjunct Friis, i Historie, Geographie og Kalligraphie, først 31, siden	29	—
Adjunct Broager, i Tydst og Mathematik	24	—
Adjunct Kruse, i Religion, Danst, samt 2den Klasse Latin	30	—
Const. Lærer Smith, i Danst, Tydst og Latin	27	—
" " Ersløv, i Naturhistorie	11	—
Timelærer Holm, i Regning og Kalligraphie	12	—
Cantor Hartmaun, i Vocalmusik	4	—
Tegnelærer Møller, i de tre nederste Klasser	3	—
Corporal Madsen, i Gymnastik Vinterseme- steret 6 og i Sommertiden saa ofte Veiret tillader det, i Svømning hver Uften 1 a 2 Timer.		

Underviisningen har været følgende:

K Latin:

6te Klasse under Rector hele Klassen i 3 Timer ugentlig læst Virgils Æneide 6te Bog, og derefter Horatii Epistlers begge Bøger og ars poetica, samt øverste Afdeling fra Nytaar af 1 Time ugentlig cursorisk efter egen Forberedelse og siden repeteret Ciceros Tale pro T. Annio Milone. — Under Overlærer Thrige 7 Timer: a) er med hele Klassen 5 T. læst Livii 21de Bog fra c. 30 til Enden, og

22de B. c. 30 til Enden, Ciceros Cato major og Lælius, alt efter Disciplenes egen Forberedelse, samt cursorisk og uden Forberedelse udvalgte Breve af Plinius og en latinisk Stiløvelse hver Uge. h) Med nederste Part alene i 2 Timer to mindre Stile hver Uge. Den Tid, der blev tilovers, benyttet til mundtlig Stiløvelse og senere til at læse det Meste af 3die Bog af Curtius cursorisk uden Forberedelse. Senere hen afsondredes Afdelingerne i 3 af de før fælleds Timer, og øverste Part læste da Taciti Agricola (cursorisk), nederste Part Ciceros Tale pro lege Manilia. — Under Overlærer Hundrup, øverste Afdeling Latinisk Stiløvelse 2 Gange ugentlig, den ene Gang i Reglen mundtlig. I den sidste Deel af Aaret nogle Gange udarbejdet en Version fra Latin, som tidligere var henlagt under den danske Underviisning.

5te Klasse under const. Lærer Smith, for Februar, ugentlig 10, derefter, da een Time maatte afgives til Naturhistorie, 9 Timer, læst Ciceros Taler in Catilinam IV og pro lege Manilia, samt Ovidii metamorphoses efter Feldhausches Udtog Stykkerne 14—19. Af Madvigs Grammatik er Syntaxen fra § 312 af størstedels gennemgaaet og nogle Punkter af Formlæren recapitulerede. Efter Ingerslevs Materialier blev for Februar skrevet 3, derefter 2 Stile ugentlig, hvoraf den ene i to sammenhængende Timer blev skrevet paa Skolen, den anden hjemme; istedetfor hvilken sidste Øvelsen undertiden har været anstillet mundtlig.

4de Klasse under Overlærer Hundrup i 6 Timer ugentlig. Cæsar de bello Gallico 1ste Bog til 4de Bogs 13 Cap. Af Madvigs lat. Grammatik er den største Deel af Bøiningelæren gennemgaaet og af Syntaxen Casuslæren i Sammenhæng, samt under Læsningen af Cæsar Hovedsummen af den hele Syntax. Latinisk Stiløvelse foretaget 3 Gange ugentlig, i Regelen den ene Gang mundtlig. I Slutningen af Aaret ere Ingerslevs Materialier afbenyttede.

3die Klasse under Overlærer Thrice ugentlig 9 Timer. I de 6 Formiddagstimer læstes den største Deel af Blochs Elementarvog 2det Cursus, (Det første Cursus var til Opfattelse og Indøvelse af Elementarlæren med megen Nytte gjenneemgaaet i 2den Klasse), og derpaa af Cornelius Nepos Miltiades, Themistocles og Aristides, hvorved Disciple ne ere vel forberedte til i 4de Klasse at gaae videre i samme Forfatter og tage fat paa Julius Cæsar. Det Meste af det Læste blev senere lært udenad, som en nyttig praktisk For øvelse til Stilen, og til Indsamling af Kundskab og Færdighed i Sprogets Brug, hvilket ei saa let havde ladet sig gjøre, naar der ei i den foregaaende Klasse var lagt den første Grund. Saaledes forstaaes og bedre Madvig's Grammatik, hvoraf er gjenneemgaaet Boiningslæren med Forbigaaelsen af det mindre vigtige, enkelte Stykker af Ord-dannelseslæren, og af Syntaxen indtil § 240 (om Dativ). I de 3 Eftermid- dagstimer anvendtes det erhvervede Ordforraad og de lærte Regler i Grammatiken til at danne smaa Exempler. Trojels Exempelsamling kunde kun benyttes under Læsningen af Syntaxen; iøvrigt blev der dicteret Exempler.

2den Klasse, som baade efter Disciplenes Alder, Evne og Fremgang i de forudlærte Sprog var moden nok til at begynde paa Latinen, der heller ingenlunde blev dem for vanskelig, er under Adjunct Kruse i 5 Timer ugentlig ble ven indøvet i det latinske Sprogs Formlære under Læsning en af de tilsvarende med a betegnede Exempler i Blochs latinske Elementarvog, 1ste Cursus, og har desuden læst Dia- logerne i Slutningen af samme Læsebog, hvorved disse Di- sciple tillige ere blevne forsynede med endeel Ordkundskab og Begreb om Sprogets Construction i Almindelighed, som kan komme dem til stor Nytte ved Læsningen af 2det Cursus og anden passende Læsning i den næstfølgende 3die Klasse.

I Græffen.

6te Klasse har under Rectors Veiledning i 2 Timer ugentlig læst Herodots 5te Bog, Odysseens 5te og 6te Sang samt Lucians Timon. Øverste Afdeling desuden under Overlærer Thrige i 2 Timer læst Demosthenes's 1ste philippiske, samt 1ste, 2den og 3die elynthiske Tale, og repeteret det i forrige Aar læste (Xenophons Erindringer om Sokrates 1ste og 2den Bog, samt Platons Krito og Apologia Socratis). Repeteret Formlæren efter Blochs Grammatik. Madvigs Syntax benyttet til Henviisninger. Næderste Part 3 Timer ugentlig under Overlærer Hundrup læst Xenophons memorab. Socr. 1ste og 2den Bog under stadige Henviisninger til Madvigs Syntax, hvoraf enkelte Partier i Slutningen af Aaret læstes i Sammenhæng. Desuden have under samme Lærer de af hele Klassen, som ikke læse Hebraisk, læst Odysseens 3, 4, 7 og 8de Bog.

og Odysseens
1ste Sang
5te Klasse under Overlærer Hundrup læst Xenophons Anabasis 2den og 3die Bog, Blochs Grammatik og Madvigs Syntax ere benyttede, den sidste dog kun efter Henviisninger under Læsningen af Forfatteren.

4de Klasse een Time daglig under Rector Begyndelsesgrundene af det græske Sprog, bibragte gennem sammes Grammatik og det fornødne Antal Exempler i hans Elementarbog 1ste Coursus, og derpaa i 2det Halvaar skredet til Læsning af Fablerne og Anekdoterne i 2det Coursus, bygget paa en bestandig grammatisk Analyse, hvorved Disciplene ere vel forberedte til at gaae over til det mythologiske Afsnit af Læsebogen, hvorpaa og er begyndt, og den i 4de Klasse sædvanlige Læsning af Xenophons Anabasis.

I Hebraikken:

6te Klasse under Adjunct Aggerup, hver Afdeling for sig 2 Timer, og deri den øverste fuldendt Genesis fra

12te Cap. til Enden ; den nederste læst de 4 første Capitler af Genesis med bestandig grammatikalisk Analyse. Pronomina og Verba og det Vigtigste af Nominallæren efter Whittes Grammatik.

I Modersmaalet:

6te Klasse 2 Timer ugentlig under const. Adjunct Smith, skrevet en Udarbeidelse om Ugen, hvortil Stoffet har været taget deels af Historien, deels af Religionslæren eller et almindeligere Gebeet. Hvor Opgavens Bestaaffenhed syntes at fordre det, er der forud meddeelt veiledende Bemærkninger. Af Literaturen ere Prøver forelæste i chronologisk Orden fra Folkedigtningen indtil Ewald inclus. ledsagede af Bemærkninger, som fornemmelig have været beregnede paa at give Disciplene en Forestilling om de forskjellige Tidsalderes literære Charakter. Læreren har, hvad Digtværkerne angaaer, i Hovedsagen rettet sig efter Myerups og Rahbeks „den danske Digtkunsts Historie“, og benyttet Forfatternes Skrifter, saavidt de vare at erholde, undertiden ogsaa Florz Læsebog. Angaaende den danske Retskrivning er der for de Tilfælde, hvori den kunde synes mindre sikker, foredraget korte Regler.

5te Klasse, under Adjunct Kruse 2 Timer ugentl. gennemgaaet Rahbek om den danske Stil. Forelæst Prøver af Holberg, Ohlenschläger (hvorved der navnlig er taget Hensyn til den nordiske Mythologi) og Poul Møller. Hver Uge en skriftlig Udarbeidelse.

4de Klasse u. samme Lærer, 2 T. ug. Blochs danske Grammatik forfra til Adjectiverne, fra Verberne til Anhanget om Retskrivningen, samt Læren om Interpunctionen. Til Læsning af Mønstere brugt Holsts prosaiske Læsebog. Hver Uge en skriftlig Udarbeidelse.

3die Klasse u. samme. 3 T. ug. Blochs Gramma-

til forfra til Berberne. Læst Stykker af Holsts profaiske Læsebog. Een Stil ugentlig paa Skolen.

2den Klasse u. samme 4 T. ug. hele Vojesens Grammatik. Molbechs Læsebog. Ugentlig to Stile.

1ste Klasse u. Cand. Smith 6 Timer ug. gennemgaet Vojesens Grammatik indtil Ordstillingen med Forbigaaelsen af de fleste Anmærkninger. Molbechs Læsebog, især dens første Halvdeel benyttet til Læsesøvelser, Analysering, Efterfortælling og Udenadslæring. Af Holsts „Smaadigte til Udenadslæsning“ ere endeel oplæste og forklarede og deraf adskillige lærte udenad. Der er skrevet to Stile om Ugen, i første Halvaar meest efter Dictat; undertiden ere Sætnings Dele skriftlig indøvede; i sidste Halvaar har den ene ugentlige Stil regelmæssig bestaaet i, at Disciplene giengave en let lille Fortælling.

3 Endsten.

6te Klasse u. Adjunct Broager 2 Timer ugentlig læst og oversat Goethes Faust 1ste Deel paa Skolen uden Forberedelse og de sværere Stykker af Hjorths Læseböger, samt hver Uge mundtlig oversat fra Dansk til Tydsk efter Forberedelse og skrevet en tydsk Stil.

5te Klasse u. samme Lærer 2, i andet Halvaar 3 Timer ug. læst p. 8—131 i Hjorts poetiske Læsebog og to Gange om Ugen havt mundtlig og skriftlig Stiløvelse efter en dansk Bog (Herselebs Bibelhistorie).

4de Klasse u. samme Lærer 2 T. ugentl. pag. 113—127 i den profaiske og p. 8—85 i den poetiske Læsebog af Hjort, repeteret sammes lille Grammatik og hver Uge skrevet en Stil efter Welle, og lært et Stykke at oversætte fra Dansk til Tydsk.

3die Klasse u. s. Lærer 3 T. ug. læst S. 87—128

i Hjorts profaiske Læsebog, repeteret sammes lille Grammatik og skrevet en Stil hver Uge efter Wolles Materialier.

2den Klasse under cst. Adj. Smit h 4 Timer ugentlig Rungs Læsebog p. 103—129, derpaa 207—220, endelig 191—207. Hjorts lille Grammatik. I det sidste Halvaar er der skrevet en Stil ugentlig efter Wolles Materialier. De i Læsebogen optagne Fabler af Speckter ere gennemgaaede og lærte udenad.

1ste Klasse u. samme Lærer 6 Timer ug. Rungs Læsebog p. 1—23 og 34—117. Dog de to Svageste kun læst p. 34—38 og 62—76. Hjorts lille Grammatik lært heel, de to nysmeldte et mindre Pensum eller det for Begyndere Nødvendigste.

I Frankten under Adjunct Agerup.

6te Klasse hver Afdeling for sig 2 Timer ug. Den øverste Borrings études litteraires, 5te Udg. Pag. 46—62, 105—133, 242—266, 284—326, 395—406, 430—442, 453—467. Borrings Grammatik er repeteret. De Viderekomne have læst udvalgte Partier af Syntaren i Abrahams's Grammatik, indøvet disse skriftlig og mundtlig efter Sibberns Stiløvelser. De Samme have ogsaa paa egen Haand læst Stykker af Boileau, Racine, Merimée og Vitet. — Nederste Afdeling Etudes litteraires pag. 105—133, 335—377. Borrings Grammatik de 6 første Capitler af Syntaren. Formlæren repeteret. — Med hele Klassen er til Indøvelse af Syntaren benyttet Stykkerne 71—100 i Borrings Stiløvelser.

5te Klasse 3 T. ug. Borrings étud. litt. p. 1—20. 105—133, 330—342. Sammes Læsebog for Mellemklasser p. 151—174. Disciplene have paa egen Haand læst p. 241—262. Af Abrahams's Grammatik de vigtigste Partier af Casuslæren indøvede skriftlig og mundtlig efter Sibberns Stiløvelser. Formlæren repeteret.

4de Klasse 2 T. ug. Borrings Læsebog for Mellemklasser p. 35—106. Af Abrahams's Grammatik Formlæren repeteret og indøvet mundtlig efter Læssens Opgaver 2det Afsnit.

3die Klasse 4 T. ug. Manuel des enfants p. 91 til Enden. Borrings Læseb. f. Mellemkl. p 35—106. Formlæren efter Abrahams med Forbigaaelse af enkelte Afsnit i Læren om Kjønnen og Kjøns- og Talboiningen. Mundtlig Oversættelse fra Dansk til Fransk efter Læssens Opgaver 1ste Afsnit.

2den Klasse 5 T. ug. Manuel des enfants, de 96 første Sider. Artiklen, Pronomina, Talord, Hjelpeverberne, de uregelmæssige Verber og et Udvalg af de hyppigst forekommende uregelmæssige ere lærte efter Dictat. Mundtlige og skriftlige Øvelser efter Læssens Opgaver 1ste Afsnit.

I Religionslæren under Adjunct K r u s e.

6te Klasse i 3 Timer. ug. gjentaget hele Fogtmanns Lærebog og Herslebs Bibelhistorie og tillige meddeelt en Udsigt over den christne Kirkes Historie. Matthæi Evangelium fra Cap. 18 til Enden samt Brevet til Galaterne læste i Grundsproget.

5te Klasse 2 T. ug. Fogtmanns Lærebog §§ 47—59 samt 98 til Enden. I Herslebs Bibelhistorie det G. T. s. Historie fra Moses til Christi Fødsel.

4de Klasse 2 T. ug. Fogtmanns Lærebog forfra til Pligterne mod Gud § 63. Herslebs st. Bibelhist. fra 4de Periode i det N. T. s. Historie til Enden, samt af det G. T. s. Historie fra 2den Periode til 3die Afd. Udsigt over Bøgerne i det G. T.

3die Klasse 2 T. Valles Lærebog Cap. 1, 6, 7, 8. Herslebs st. Bibelhist. fra 6te Periode i det jødiske Folks Hist. til 3die Periode i det N. T. s. Hist.

2den Klasse 2 T. Valles Lærebog Cap. 1--5. Herslebs st. Bibelhist. det gamle Testaments Hist. forfra til Maccabæerne.

1ste Klasse 3 T. Blochs Grundlæg for Underviisning i Religion, samt Herslebs mindre Bibelhistorie ere begge læste heelt. Nogle faa Psalmer ere ligeledes lærte.

I Historien.

6te Klasse 3 T. ug. og overste Afd. en forskilt Time under Adjunct Friis, hele Verdenshistorien efter Roefods Lærebog i Verdenshistorien, Allens i Fædrelandets og Webers i den gamle Hist. Nederste Afd. det samme med Undertagelse af England, Spanien, Portugal, Holland og Italien.

5te og 4de Klasse forenede i 3, senere 2 T. ug. under Overlærer Thrige, læst den gamle Historie og Middalderens indtil Aar 1300. Til Grund lagdes Roefods Udtag og Bohrs Lærebog i Middalderens Historie.

3die Klasse 3 T. under Adj. Friis, den gamle Historie efter Roefod.

2den Klasse 3 T. ug. samme Lærer: Middalderen og den nyere Tid indtil 1815 efter Roefods fragmentar. Lærebog Thriges Udg.

1ste Klasse 3 T. ug. samme Lærer: Den gamle Tids Historie efter samme Lærebog.

I Geographien.

6te Klasse 2 T. under Adjunct Friis: hele Ingerslevs Lærebog.

5te Klasse 2 T. u. samme Lærer: samme Lærebog forfra til England, samt Australien.

4de Klasse 2 T. u. Overlærer Thrige: hele Europa efter samme Lærebog.

3die Klasse 2 T. u. Adj. Friis: samme Lærebog til Nederlandene.

2den Klasse 2 T. u. samme Lærer: Thriges Lærebog for de lavere Klasser.

1ste Klasse 3 T. u. samme Lærer: samme Lærebog til den danske Stat.

I Mathematiken og Regning.

6te Klasse B, 4 Timer om Ugen u. Adjunct Broager den hele til Examen artium befalede Mathematik efter hans egen Lærebog i Arithmetik og Mundts i Geometri. — A. 3 T. ug. u. samme Lærer, i Arithm. Læren om irrationale Tals og Rodstørrelser efter egen Lærebog, og den praktiske Deel af Mundts Geometri.

5te Klasse 4 T. ug. u. Overlærer Sundrup, Arithmetik efter Broager fra de hele Tals Theorie (S. 99) til Roduddragning (S. 156). Geometri efter Doppermann forfra til S 12 (Firkanter med parallelle Sider).

4de Klasse 4 T. ug. u. Adjunct Broager i Arithmetiken efter egen Lærebog Brøk, Ligninger af 1ste Grad samt Forholde og Proportioner, og af Doppermanns Geometri No. 1—139.

3die Klasse 3 T. ug. u. samme Lærer i Arithmetik de 4 Specier i Algebra med Talsystemer og Brøk.

2den Klasse 4 T. ug. u. Lærelærer Holm praktisk Regning, deels i Hovedet, deels paa Tavlen, meest Regula detri i Brøk.

1ste Klasse 4 T. ug. u. samme Lærer, deels Hoveddeels Tavleregning, meest Brøkers Behandling.

I Naturhistorien.

5te Klasse fra 13 Febr. 2 Timer ug. under censf. Lærer Erslev: Indledning til Zoologien med specielt Hensyn

til Mennesket, Bløddyrene, Straaldyrene, de lavere Leddedyr (efter et Disciplene diceret Manuscript), samt den specielle Botanik og Plantegeographie (efter Petits Botanik for Skoler).

4de Klasse 2 T. ug. til 13 Febr. u. Timelærer Holm Bramsens Naturh. om Krybdyrene og de 12 første §§ af Planteriget samt Linné's System. Efter den Tid under Cand. philos. Ersløys i Zoologien samme Pensum som 5te Klasse. De stilkblomstrende Feintalsplanter (efter Petits Bot. f. Sk.)

3die Klasse 2 T. under Holm Bramsens Naturh. om Fuglene. Fra 13 F. u. Ersløys, Pattedyrene, Fuglene, Krybdyrene og Amphibierne, efter Dreyers og Bramsens mindre Lærebog.

2den Klasse 2 T. u. Holm Bramsens Naturh. fra Begyndelsen til Fuglene. Siden u. Ersløys Pattedyrene og af Fuglene Indledningen og Røsfuglene efter samme Lærebog.

1ste Klasse 3 T. u. Holm Funks Ledtraad for Begyndere af Kielsen, og siden u. Ersløys Pattedyrene efter Dreyers og Bramsens mindre Lærebog.

I Kalligraphie under Adj. Friis:

4de Klasse 1 Time ug. 3die Kl. 2 T. 2den Kl. 2 T. 1ste Kl. 4 T. (de to i Forening med 2den Klasse); i de sidste Maaneder alle 4 Timer for sig under Timelærer Holm.

I Tegning,

indtil 1ste April u. Dannebrogsmænd og Borgerrepræs. Ehlers og fra 1ste Juni u. Malermester Møller, 3die Klasse 1 Time ug. 2den og 1ste Kl. samlede 2 Timer ug.

I Vocalmusik u. Cantor Hartmann:

De, som have Stemme og Gehør, efter særskilt Inddeling 4 Timer ug. den ene Time fleerstemmig, alle samlede.

I Gymnastik og Svømning:

Gymnastik hver Klasse 2 Timer ug. og Svømning hver Aften naar Veiret tillader det, som anført ovenfor S. 11 under Corporal Mad sen og Inspection af Adj. Friis.

Skolens Bibliothek

er siden sidste Programs Udgivelse forøget med følgende Bøger

a) fra Ministeriet tilsendt

Statistisk Labelsværk, udg. af Finantsministeriet 17de Hefte 1849.

Schleisners Kosographie af Island. Medic. Disp. 1849.

Drsteds Oversigter over det kgl. Vidensk. Selskabs Forhandlinger 1849. No. 3—8, og 1850 No. 1—3.

Molbechs nyt histor. Tidsskrift 3 Bds. 1 og 2 Hefte

Sibbern Betragtninger over Stat og Kirke. Univ. Progr.

Udsings dito de Parthenone ejusque partibus.

Universitetets Lectionscataloger for Vintersem. 1849 og Sommersem. 1850, samt Examenslister.

Tabeller over Danmarks Kjøbstad-Consumtion, Vare-Ind- og Udførsel, Skibsfart o. s. v. 1847 2 Hefter in Folio.

H. Stephani thesaurus græcæ linguæ, edd. Hase & Dindorfius uterqve. Vol. 7 fasc. 4.

Biskop Mynsters Progr. Den hedenske Verden ved Christendommens Begyndelse; forudstiftet Biskop Daugaards vita.

Brandes de ophthalmia gonorrh. disp. med.

Grønslevs Forfatter-Lexikon 12te Hefte.

20 Programmer fra de lærde Skoler og Instituter i Danmark, de 9 med forudstiftede Afhandlinger.

127 dito fra de preussiske Gymnasier for 1847, og
126 fra samme for 1848.

Eigeledes følgende Doubletter fra Odense Skolebibliothek af
nogle til samme af Hr. Biskop Tetens forærede Bøger:

Lh. Shaws Reisen u. Anmerkungen verschiedene Theile der
Barbarey u. d. Levante betreffend mit Charten u. Kupff.
Epj. 1765.

Petri S. v. Polani historia concilii Tridentini. Gör. 1658.
Olivarii comm. histor. de vita & scriptis Pauli Eliae.

Galthens Beskrivelse over Kjobst. Ribe.

Hasselquist Reise nach Palästina, herausg. v. Linnéus a. d.
Schwed.

Vossuets Einleit. in die allg. Gesch. der Welt. bis auf Carl
den großen, übers. u. vermehrt v. Gramer, 8 Bde.

b) Andre Foræringer.

Af Statsraad og Geheime-Archivarius C. F. Wegener hans
tvende Skrifter:

1) Ueber das wahre Verhältniß des Herzogs von Augusten-
burg zum holssteinischen Aufruhre. Copenh. 1849. (paa
Velinpapir).

2) Von der Landeshoheit über das alte Rendsburg auf der
Eiderinsel, nebst e. früheren Chronik v. d. Anlegung des
neuen Rendsburg. Copenh. 1850 (paa Velinpapir).

Af Adjunct St. Friis.

1) Memoires du Comte de Griffenfeld, de l'Admiral
C. Adeler, & du Vice-Adm. Tordenskjold. par T.
Hofman. Amst. 1745 av. fig. 4to.

2) Kortfattet Veiledning for dem, der ville besee Roeskilde
Domkirke, af St. Friis. Det omarb Dplag. 1848.

Af Adjunct P. D. Broager:

Begas Forelæsninger over Mathematiken. 1ste Deel Reg-
nekunsten og Algebra, overs. af Mourier. Kbh. 1813.

Af Rector:

Boesens Svar til de 17 Præster om Forargelse og Samvittighedsforvirring.

Martens ein Botum zur Gewissensfrage der schlesw. holst. Geistlichkeit.

Plutarchs Levnetsbeskrivelser oversf. af Tetens, 2den og 4de Deel, som manglede i Skolebibliotheket.

Af Statsraad G. G. Tauber:

nogle af hans sal. Faders Dr. og Prof. Taubers Manuscripter.

c) For den til Bibliothekets Forøgelse bevilgede Sum efterhaanden deels fra Bogladen deels ved forekommende Leiligheder anskaffet:

Widenskabelighed, Litteratur og blandede Tidsskrifter.

Klemms allgem. Culturgeschichte der Menschheit 7r. Bd.

Ersch u. Gruber allg. Encyclopädie. Fortsætt. I, 47—50. III 24.

Hallische allg. Literatur-Zeitung für 1849. Aelter Jahrgang.

Dansk Tidsskrift, udg. af Schouw. 15—20 Hefte.

Philologie, Pædagogik og classisk Litteratur.

Fortsetz. von den Jahrbüchern für Philologie u. Pädagogik, Jahrg. 1849 mit Supplementen og det Udkomne for 1850.

1849 mit Supplementen og det Udkomne for 1850.

Böckhs Staatshaushaltung der Athener. 2 Bde. mit einem Hefte Inschriften.

Drestias, Trilogie af Æschylos ved Brøndsted, udg. af Dorph.

Virgillii Maronis opera c. commentario ed Forbiger. 3 Voll.

Appiani Historie om Roms Borgerkrige med deres Ende ved

Dio Cassius, oversf. af Guldberg. (neds. Priis).

Beckers Handbuch der römischen Alterthümer, fortgesf. v. Marquardt, 2ten Bds. 3s H.

Henrichsens Materialier til latinske Stile, ny Samling.

Bernhardy wissensch. Syntax der griech. Sprache.

Ciceros ausgewählte Reden, erklärt v. Palm. 5s Bdehen.

Curtius Rufus de reb. gestis Alexandri M. ed. Zumptius 1850.

Döderleins Reden u. Aufsätze, ein Beitrag zur Gymnasial-
pädagogik u. Philologie. 2 Bde.

Dan sk L i t e r a t u r (meest til de nedfattede Priser)

Joh. Ewalds samtlige Skrifter. 4 Dele.

G. F. Jacobis Skrifter.

Eyge Rothes adspredte Skrifter, samlede af N. B. Rothe
2 Dele.

G. Storms Digte, udg. af Bøye.

Jonas Reins samlede Digte. 2 Dele.

J. Zetlihs Poesier.

Udvalgte Digte af P. M. og P. K. Trojel med deres Cha-
rakteristik af Rahbek og deres Levnet. 2 Dele.

Wessels Digte 2 Dele.

Samsøes efterladte digteriske Skrifter, udg. af Rahbek.

Thaarups efterladte Skrifter, udg. af Rahbek.

Prams digteriske Arbejder, udg. af Rahbek. 6 Dele.

P. Foersoms Digte.

Todes poetiske og prosaiske Skrifter 6 Dele.

Brunns dito 7 Dele.

P. H. Hastes blandede Digte.

N. Frankenaus Digte.

Bøyes to Sørgespil og et Syngepiel.

Kæmpeviser samlede af Abrahamsen, Nyerup, Rahbek 5 Dele.

Udsigt over den danske Digtekunst u. Kong Chr. den 7de, ved
Rahbek og Nyerup.

Keineke Fosfs, metrisk overs. af Chr. Winther.

Dhlenschlägers Tragedier XI, 2.

— Digterværker 18de Bind.

— Grindringer 1ste, 2det og 3die Hefte.

P. Syvs Betænkninger om det Cimbriske Sprog, Kbh. 1663.

L y d sk og F r a n s k L i t e r a t u r.

Jacob Grimms deutsche Grammatik 2te Ausg.

Gellerts sämtliche Schriften, 10 Theile.

- Klopstocks sammtl. Werke u. desſen Leben. 13 Bde.
 Wielands ſammtl. Werke. 52 Bde.
 Le Sage: Gil-Blas de Santillane.
 — — Le diable boiteux.
 Hiſtorie, Biographie, Geographic, Politik.
 De paa Jægerspriis ved Mindeſtenene hædrede fortjente Mænds
 Leynetsbefriivelſer ved P. L. Wandall. 4to.
 Kong Erik Plogpenningſ Hiſtorie ved Melbeck.
 Danſke Magazin, 3die Række, 3die Bind 3die Heſte.
 Bergruinerne af Wedel-Simonsen. 2o Heſter.
 Kjøbenhavnſ Stilling og Farer i Sommeren 1700, ved L.
 Engelſtoft.
 Struensee og Guldberg, hiſtor. Skildring ved Gjeſſing.
 Steen Billes Reife om Jorden med Corvetten Galathea. 1ſte
 og 2det Bind.
 Slaget ved Fredericia (1849), ved en danſk Officer.
 Den danſke Hof- og Statscalender 1850.
 Lengnickſ Genealogier over adelige og borgerlige Familier,
 tyende Samlinger, indbundne til eet Format.
 Sammes perſonalhiſtoriske Bidrag vedf. Dann og Norges
 Geiſtlighed i ældre og nyere Tid, ſamt danſke og norſke
 Studenter, døde i Kbh. fra 1649—1814.
 Selmers nekrologiſke Samlinger 3die og 4de Heſte.
 Normannerneſ Sotoge og Nedſættelſe i Frankerige ved Dep-
 ping, overf. med Forandr. af N. M. Peterſen.
 Gaſp. Danckwerthſ neue Landesbeſchreibung der Herzogthümer
 Schleswig u. Holſtein. 1652 (mit vielen Charten).
 Danmarks Riges Grundlov, og ſammes Valglov.
 Rigsdagſtidende for 1849.
 Berlingske polit. og Avertiſſ. Tidende for ſ. A.
 Dagbladet Fædrenelandet for ſ. A. (for halv Priis)
 Wegener: den Auguſtenb. Hertugs ſande Forhold til det ſleſv.
 helſt. Oprør.

- Droysen u. Samwer Geschichte der dänischen Politik.
 Orested om den danske Stats Opretholdelse i dens Hæelhed.
 Martensens Sendebrev til Ob. Constitutionsr. Nielsen.
 Scheels affordrede Vidnesbyrd mod Kirkeprobst Nielsen.
 Martens Botum in Sachen des Landes.
 Friedenberg's Journal der neuesten Land- u. Seereisen m.
 Kupff. 20 Hefter.
 Arndt: Bruchstücke einer Reise durch Frankreich im J. 1799.
 3 Bde.
 Carne: Leben u. Sitte im Morgenlande, nebst e. Anh. über
 Griechenland, übers. v. Lindau. 4 Bde.
 Thiers hist. du Consulat & de l'empire. Livr. 36—40.
 Californien, dets Nutid og Fremtid, af Hoppe og Erman, oversf.
 af Schytte. 1850.

Theologie.

- Den kristelige Dogmatik, fremstillet af Dr. Martensen.
 Sammes Sendebrev til Nielsen s. foreg. Afdeling.
 Clausens Tidsskrift for udenlandsk theol. Literatur 1849, 4 H.
 Sammes Fortolkning af de 3 første Evangelier, 4de Hefte.
 Mynsters Sørgetal ved N. Ohlenschlägers Fordefærd.
 Ammon: die wahre und falsche Orthodoxie.
 Mayer Commentar über d. Neue Test. 10te Abtheil.
 De Wette Beiträge zur Einleitung in das Alte Testament.
 2 Bde.

Naturkundskab.

- Tidsskrift for populær Naturvidenskab, af Petit og Thernam
 3die Hefte.
 Humboldts Ansichten der Natur mit wissenschaftl. Erläute-
 rungen. 2 Bde.
 Smiths Lærebog om Dyrenes Natur og Bestemmelse og
 Menneffenes Pligter mod samme. Udg. af Rahbek.
 Kbh. 1800.

Illustrirte Naturgeschichte. Das Thierreich (de udkomne) 1 — 3te Lieferung.

220 Blade colorerede Tegninger af indenlandste Planter, tegnede af Schytte. (eneste Exemplar.)

§ alt altsaa en Forøgelse for Bibliotheket af omtrent 250 Bind og Hefter foruden Programmerne fra danske Lærdeskoler og preussiske Gymnasier.

Alf Skolens Beneficier har i det nu tilendebragte Skoleaar været tilstaaet 30 Disciple fri Underviisning, 7 Moderation af $\frac{1}{3}$ Skolepenge, og af de Førstnævnte tillagt

4 det høieste Stipendium af 50 Rbd. udgjør 200 Rbd.

4 det mellemste — af 35 — — 140 —

9 det laveste — af 20 — — 180 —

————— 520 Rbd.

alt af private Donationer, hvoraf dog kun udbetalt Vedkommende til deres Fornødenheder 135 —

og oplagt for dem til Understøttelse ved Universitetet 385 Rbd

Alf den hele aarlige Stipendiesum 578 Rbd. 10 Sk.

er saaledes efter Fradrag af de

til Stipendier ikkun bevilgede 520 — = —

i Aar bespart til Gavn for til-

tilkommende Generationer . . 58 Rbd. 10 Sk.

som tilligemed de tidligere Beholdninger og Dplagene for de Disciple, som endnu ikke i Aar skulle afgaae til Universitetet, indføres til Forrentning i Byens Sparekasse indtil Summen i det Hele bliver saa stor, at den kan gøres frugtbringende mod lovbefalet Pant, alt ifølge Befalinger deels af førhenværende kongelige Direction deels af nuværende Ministerium.

Udtog af Skoleregnskabet

for Aaret 1849.

Indtægterne indtil 31 Martii 1850.

1. Renten af Skolens Capital-Formue	584 Rbd.	85	ß.
2. Fordebogs Indtægter i Korn og Penge	735 —	35	-
3. Huusafgifter	25 —	80	-
4. Tiende-Indtægter, af 14 Sognes hele Kongetiende, af 2 den halve eller par- tielle, og af et Sogns Præstetiende	8224 —	77	-
5. Fra Kjøge nedlagte Latinskoles Fond, af Bieverstov, Stevns, Faro, Rings- sted og Lybjerg Herreder	143 —	80	-
samt af Høielse Sogns Kongetiende	69 —	85½	-
6. Degnepensioner fra 7 Herreder	287 —	32	-
7. Jordskyld	9 —	50	-
8. Af Kirker og Præstekalde	724 —	85	-
9. Skolecontingenter, iberegnet Januar Kvartal 1850	1469 —	16	-
10. Indtægter af Duebrødre Kloster	8986 —	22¾	-
11. Fra Universitetet	84 —	—	-
12. Forskjellige ubestemte Indtægter	40 —	24	-
13. Beholdning fra 1848 Aars Regnskab	35 —	56½	-
14. Restance af Kirke-Helffinge Sogns Kon- getiende for 1847, forfalden 1848	810 —	88¾	-
15. Tilbagebetalte Forstudde	1093 —	72	-
16. Nogle gifte Læreres Afdrag til Livs- forsikringsanstalten	151 —	45	-

Summa Indtægt 23477 Rbd. 69¾ ß.

U n m. Kornindtægter, som forfalde efter Capitelstarten i 1850 for 1849de Aars Afgrøde, maae ikke indføres førend i Regnskabsaaret fra 1ste April 1850.

Udgifterne 5 Fjerdingaar indtil 31 Martii 1850.

1. De faste Lønninger til Lærerne	10237 Rbd.	25	½	ß.
2. For Timeunderviisning og Extratimer	806	—	40	-
3. Til Bibliotheket og videnskabelige Apparater	252	—	64½	-
4 Til Bygningernes Vedligeholdelse	256	—	20	-
5. Til Inventariets Vedligeholdelse, indbefattet Udgifter til Svømmebroen	232	—	13¼	-
6. Brændsels- og Belysningsforbrødenheder	411	—	42	-
7. Skatter og Afgifter	1591	—	5½	-
8. Regnskabsførers Procenter og Douceur m. m.	495	—	53	-
9. Pedellens Løn for 5 Fjdg. 155 Rbd. og Reengjorelsesomk. 66 Rbd. 94 ß	221	—	94	-
10. Til Skrivematerialier, Blæk m. v.	54	—	=	-
11. Til Programmer og Skolehøitideligheder, indbefattet en Rest for 1848 (55 Rbd. 85 ß.)	203	—	20	-
12. Const. Lærer Erslev til Flotningsomk.	30	—	=	-
13. Udgifter efter Decisionsposter	477	—	16	-
14. Udbetalte Forstud til Lærere	118	—	72	-
15. Overstud indbetalt til den almindelige Skolefond	10042	—	75	-
	<hr/>			
	25430 Rbd.	60	ß.	
Dvrige Udgifter, som ville være dækkede af 1ste Quartals Indtægter 1850,	1952	—	86½	-
	<hr/>			
Balance	23477 Rbd.	69½	ß.	

Fortsatte Personalefterretninger om de fra Skolen forhen dimitterede Disciple.

Dimit. i

- 1783 Justitsraad, Ridder og Contoirchef Chr. Kernerup i Marts 1840 i Naade og med Pension entlediget fra hans Function som Sportelcasserer under Finantsministeriet.
- 1787 Cand. theol. Rasmus Kernerup, Kjøbmand i Præste, død i Aug. 1849.
- 1789 Forhenværende og pensioneret General-Auditeur i Søstaden P. Rosenstand Goisler i Kbhavn. død i Febr.
- 1792 Dr. og Prof. J. H. Larsen, entlediget med Pension fra sit Embede som Sognepræst til Holbek og Mehrlose.
- 1803 Conferentsraad F. W. Treschow, Comd. af Dbrg. Rigsdagsmand for 1ste District i Landstinget.
- Sognepræst M. Mathiesen til Helsingø og Drøbselbjerg, død i Marts 1849.
- 1811 Sognepræst F. W. Gamborg til Steenlose og Bero, død i Begyndelsen af 1850.
- 1815 Sognepræst J. C. Brangstrup i Snodstrup forflyttet til Jyllinge og Gundsømagle.
Følgende af neværende Rector dimitterede.
- 1816 Sognepræst til Nakstov S. C. W. Vindesbøl i Jan. 1850 Ridder af Dannebrog.
- 1819 Statsraad, Ridder af Db. C. Neergaard Rigsdagsmand for 2det District i Landstinget.
- 1820 Amtsforvalter i Sønder Amt U. A. v. Holstein, som under Oprøret i Hertugdømmerne maatte flygte til Kbh., blev i Marts 1850 af Bestyrelsescommissionen constitueret til Stempelpapirs-Forvalter i Hertugd. Slesvig, og i April til Amtsforvalter i Glensborg Amt.

- 1820 Dr. theol. *H. C. Rørdam*, Sognepræst til Michælis K. i Fredericia, i Marts 1850 Ridder af Drog.
- 1821 Geh. Archivarius, og Rgl. Historiograph, Dr. og Prof. *C. F. Wegener*, udn. til virkelig Statsraad og i Dec. 1849 til Commandeur af Dannebrog.
- 1822 Byfoged og Byfriver i Lemvig samt Herredsfoged og Skriver i Skodborg og Vandfuld Herreder, *C. Voigt* i Jan. 1850 udnævnt til virkelig Cancellieraad. Rigsdagsmand for 8de District i Landstthinget.
- 1823 Kammerjunker og Chef for Forst- og Jagd-Contoirtet under Domænevæsenet, *F. F. F. v. Wimpfen* erholdt Charakter af Overforster.
- 1830 Cand. Juris *N. W. B. Glückstadt* antaget til Klosterfriver ved Roeskilde adelige Jomfrukloster.
- 1831 Expeditionssecretair i Statsraadet og Secretair hos Premierministeren, Auditeur *C. F. J. H. Liebe* i Sept. 1849 udnævnt til virkelig Justitsraad.
- 1832 Personsecapellan i Holbek *J. F. Engberg* i Febr. 1850 forflettet i lige Egenstab til Skaarup i Fyen.
- 1836 Pers. Capellan i Soderup *H. J. Th. Haar* i Nov. 1849 til ordineret Catechet og første Lærer ved Vorgerstolen i Korsør.
- 1837 Cand. Juris *C. C. B. Liebe* i dette Aar foretaget en Udenlandsreise til Tydskland, England, Frankrig og Italien.
- Cand. Med. *C. C. A. Fibiger* atter fra Efteraaret 1849 ansat som Læge ved Tropperne paa Als.
- 1838 Studios. Med. *J. Jensen* ligeledes.
- 1840 Cand. Med. *P. H. Dorph*, prakt. Læge i Rotterdam i Viborg Stift.
- 1841 Cand. Theol. *Poul Dorph*, Premierlieutenant i Reservehæren.

- 1842 Cand. Philos. A. G. Heide taget theol. Attestats med h. ill. 2 Gr.
- 1843 Cand. Philos. W. E. Bloch Alumn. paa Vorchs Coll. philol. Embedsexamen. med h. ill. 34 Points.
- 1845 Cand. Philos. P. W. M. Fritz udnævnt til Landmaaler.
- 1846 Cand. Philos. G. E. Greve Moltke-Hvitfeldt ansat som Volontair u. Udenrigsministeriet.
- Stud. Philos. G. J. E. Münster, udskr. til Militair, nu ansat som Overfyrværker ved Artilleriet.
- 1847 Cand. Philos. med bedste Char. til begge Gram. G. G. U. Wellendorf, død af Brystsvaghed, en særdeles haabefuld og elskelig Yngling.
- Stud. Philos. og Sec. Lieutenant E. W. J. Hartvigsen, ansat i samme Charge i Linien.
- Cand. Philos. J. H. Gudme } udfærdigede til Krigs-
- — — N. P. Ernst } tjeneesten og ansatte
- 1848 — — — H. P. Førgensen } i Artilleriet ligesom nysnævnte Münster.

**Den offentlige Examen i Roskilde Cathedral-
skole** for det nu tilbagelagte Skoleaar vil blive afholdt
paa de Dage og i den Orden, som omstaaende Tabel
ubviser. Til efter Behag at overvære de mundtlige
Prøver, som begynde hver Formiddag Kl. 9 og hver
Eftermiddag Kl. 3, indbydes herved Disciplenes For-
ældre og Børgere samt enhver Anden, som maatte inte-
ressere sig for Skolens Bestræbelser og dens Disciples
Fremskridt, ærbødigst af

C. Bloch.

Examen holdes i følgende Orden

D a g e n.		6. Klasse b.	6. Klasse a.	5. Klasse.	4. Klasse.	3. Klasse.	2. Klasse.	1. Klasse.
Den 18	Juli Formiddag	Latinsk Stil.	—	Dansk Stil.	—	Dansk Stil i N. 4	—	—
	Eftermiddag	Sangprøve	med alle Klasser	tilsammen.				
= 19	— Formiddag	Version.	—	—	Dansk Stil	—	—	Dansk Stil i N. 5
= 20	— Formiddag	Hist. Dpg.	Lat. Stil i N. 5	—	Latinsk Stil.	—	—	—
= 22	— Formiddag	Relig. Dpg.	Relig. Dpg.	Latinsk Stil.	—	—	Dansk Stil i N. 4	—
	Eftermiddag	—	—	—	Latin.	Relig. i N. 6	Regning i N. 2	Geogr. i N. 5
= 23	— Formiddag	Historie.	—	Græsk.	Fransk.	—	—	—
	Eftermiddag	Religion.	Latin i N. 5	—	—	Tydske i N. 4	—	—
= 24	— Formiddag	Latin.	—	—	Religion.	Naturhist. i N. 5	—	—
	Eftermiddag	—	Religion.	Latin.	—	—	Historie i N. 4	Hist. Kl. 4 i N. 4
= 25	— Formiddag	Græsk.	Fransk i N. 5	Fransk Kl. 10½	—	Dansk i N. 4	—	—
	Eftermiddag	Tydske.	Tydske Kl. 4½	—	Historie.	—	Relig. i N. 5	Relig. Kl. 4 i N. 5
= 26	— Formiddag	Fransk.	Græsk i N. 5	Tydske i N. 4	Tydske Kl. 10	—	—	—
	Eftermiddag	Arithmetik.	Arithm. Kl. 4½	Religion.	Dansk Kl. 4 i N. 5	Latin i N. 4.	—	—
= 27	— Formiddag	Hebraisk.	Hebr. Kl. 10½	Arithmetik.	Arithm. Kl. 10 i N. 5	—	Dansk i N. 4	Dansk Kl. 10 i N. 4
	Eftermiddag	Homer f. Heb.	Hom. f. Hebr. Kl. 4½	—	—	Historie i N. 5	Latin i N. 4	—
= 29	— Formiddag	Geometri.	Geometri Kl. 10½	—	Geographi.	Geogr. Kl. 10½ i N. 4	Fransk i N. 5	—
	Eftermiddag	Geographi.	—	Geometri.	Geom. Kl. 4 i N. 5	—	Tydske i N. 4	Tydske Kl. 4 i N. 4
= 30	— Formiddag	—	Historie.	Hist. Kl. 10½ i N. 6	—	Arithm. i N. 5	Naturhist. i N. 4	Naturh. Kl. 10 i N. 4
	Eftermiddag	—	—	Naturhistorie.	Naturh. Kl. 4 i N. 5	—	Geogr. i N. 4	Regning i N. 1
= 31	— Formiddag	—	Geographie.	Geogr. Kl. 10½ i N. 6	Græsk.	Fransk i N. 5	—	—

Drykkeil.

S. 10 Lin. 9 nedenfra: for Jensen, læs: Jansen.

— 11 — 8 — : for A, læs J.